

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest,
V., Személynök-utca 25. sz.
TELEFON: 95-28.

A MAGYAR ZSIDÓSÁG POLITIKAI HETILAPJA.

Szerkesztette 1886—1915:

SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:

Egész évre... .. 20 korona

Fél évre... .. 10 korona

Negyed évre... .. 5 korona

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

A háboru után.

Írta: Fleischmann Sándor dr.

Bangha Béla ur S. I. ilyen címen hosszú tanulmányt írt a „Magyar Kultura“ című jezsuita folyóiratban a katolicizmus, illetve kereszténység feladatairól a háboru után és ugyanazon számban adja a „Magyar Kultura“ a maga programját is az újév küszöbén, amely program egyes formai eltérésektől eltekintve, fedi Bangha Béla ur programját a katolikus propaganda céljairól és eszközeiről. Nem volna ildomos tőlem, ha én polemiába bocsájtkoznám akár Bangha Béla urral, akár a „Magyar Kultura“ szerkesztőségével a tekintetben, hogy mik legyenek a kereszténység küzdelmei a háboru után, mert talán joggal mondhatnók, hogy nekem ahhoz semmi közöm. Másrészt pedig nem tudom elbírálni, vajjon akár Bangha Béla ur, akár a „Magyar Kultura“ kompetensek-e arra, hogy a kereszténység nevében szóljanak, panaszkodjanak és sorompóba hívják a kereszténységet. Bennünket ez a propaganda csak annyiban érdekel, amennyiben egy olyan küzdelemről van szó, amely Magyarország területén, Magyarország lakóinak egyes rétegei között fog lefolyni, ha egyszer megindul.

Én csak azt fájlalom, hogy sem Bangha Béla ur nem tud világosan írni, beszélni talán igen, mert igen jó szónok hírében áll, sem a „Magyar Kultura“ szerkesztősége nem tudja határozottan megmondani, hogy mit akar. Pedig többször átolvastam mindakét közleményt és a végén mindig csak annyit tudtam, hogy az urak szükségesnek tartják a küzdelmet a keresztény erkölcsök diadala érdekében, még pedig azért, mert a háboru után egy nagy világnézeti tusa fog következni és mert a háboru utóhatásai nem a jó iránynak fognak kedvezni. Ezt ők, úgy látszik, kész igazságnak veszik.

Nem tudtam azonban a közleményekből megállapítani, hogy mivel indokolják az írók ezeket a háboru utáni időre szóló balsejtelmeiket. Bangha Béla olyan hosszú mondatokat ír, hogy ember le-

gyen, aki követni tudja gondolatmenetét. Ide iktatok egy ilyen mondatot, éppenséggel nem a leg-hosszabbat: „S éppen azért, mert a Krisztus-kultura elleni harc jórészt az érdekek harca, az anyag lázadása, a *szellem és lélek moraljával* (vajjon mi ez?) szemben, előrelátható, hogy akik *evilági elhelyezkedésök* háborítatlan birtoklásának alá szokták rendelni a világnézeti és lelkiismereti szempontokat, az új helyekért és nyereszkeségi alkalmakért folytatott tusákban kiélezettebb harcot fognak viselni a tizparancsolat világnézete: a keresztény életfelfogás ellen.“

„Des Lebens holden Unverstand mit Wehmut zu geniessen!“ Ezt az egyetlen mondatot tudom idézni erre a szóhalmazra, mely pedig kiinduló pontja és megokolása a cikk további fejtegetéseinek, amely cikk végül odakonkludál, hogy a keresztényeknek és illetve katolikusoknak ki kell képeznie egy harcra edzett tábor, mely hivatva legyen minden ellenvéleményt kiüldözni, kiirtani, mert hiszen az ellenvélemény már egymagában is rossz, már egymagában is veszedelmes és azért elítélendő, kiirtandó.

Amit azután Bangha Béla ezen akció megokolására mond, ismét olyan közhely, illetve olyan utcai megokolás, hogy az ember csak azon csodálkozik, hogy az olyan kétségtelenül erős szellemi harcos, mint aminő Bangha Béla, a világháboruból, a kulturemberiség eme példátlanul nagy erőmegfeszítéséből nem vesz egyebet észre, mint a piripócsi politikus csizmadiája. „Nálunk az az elvnlküli tábor — ugymond, — mely a háboru felidézésében bebizonyítottan nagyobb részt vett, mint annak becsületes és hazafias végigszenvedésében, s amely a nemzeti erő váratlan életrekelésének első hónapjaiban ép oly csendes és elnémult volt, mint amilyen hangos szokott lenni azelőtt a nemzetköziség és vallástalanság korpoltálásában, ma már szégyenkezés nélkül, sőt fenyegető hangon dolgozza ki programját a háboru utáni fosztogatásra.“

Des Lebens holden Unverstand mit Wehmut zu geniessen! Bangha Béla megvádol itt egy tá-

bort, amelynek nincsenek elvei, de amelynek része volt a háboru felidézésében és mégis már most küzd ez az állítólagos tábor a nemlétező elveinek a térfoglalásáért — a háboru után. A háboru kitörésekor ez a tábor állítólag elhallgatott és csak most jelentkezik szóra. De hát Bangha Béla tábora is ugyanazt tette. A háboru olyannyira igénybevette az anyagi és szellemi erőket, olyannyira nem ismert kivételeket, hogy természet-szerűen mindenki félretette elveit, tusáit, kifogásait, bajait a háboru utáni időre, mert szentségtörésnek tartotta a nemzet nagy munkája közben egyébbel, mint éppen ezzel a munkával foglalkozni. De úgy vélem, hogy az az ember, akinek meg van a bátorsága, hogy egy névtelen tábor ellen névtelen, ki nem mondott súlyos vádakat emel, kell, hogy kötelességének ismerje azokat a vádakat konkretizálni, különben jogos a gyanu, hogy a vádaskodás a cél és hogy a vádaskodás csupán nem létező veszedelmeket akar a közönség elé festeni, hogy legyen miért küzdeni, legyen miért ellentéteket támasztani a háboru nagy feladatai köré tömörült nemzet egyes rétegei közé. Hiszen lehet, hogy az a szintén névtelen tábor, amelynek részére Bangha Béla ír, megérti ezeket a tudatos pongyolasággal odadobott vádakat, de azt hiszem zavarban volna Bangha Béla épügy, mint a leglelkesebb hive is, hogyha *konkretizálniok* kellene a maguk erényeit és erkölcsit, szemben a megtámadott tábor elveivel és erkölcsivel. Mert annak odadobása, hogy te vagy az ördög, én pedig az angyal, még nem mond semmit. Az ilyen szólásokból származik azután az olyan csodabogar, mint aminővel ékeskedik a „Magyar Kultura“ gazdasági programja. Ez a program abban csucsosodik ki, hogy „a keresztény közvélemény mélyéig be kell ásnunk a meggyőződést, hogy *vásárlásoknál* nemcsak az áru és annak az értéke a fontos, hanem annak eldöntése is, hogy miféle vagyont gyarapít a keletkező nyereség, s vajjon a szükségképpen (?) juttatott nyereség igazán a nemzeti vagyon növekedését jelenti-e, vagy kozmopolita megerősödést.“

Szóval a magyar nemzeti kultura gazdasági programja abban csucsosodik ki, hogy ne vásároljunk olyan kereskedőknél, akik az elvtelen táborhoz tartoznak és valószínűleg a Bangha Béla ur által sürgetett különleges kulturtanfolyamon fogják az igaz hazafiak megtanulni, hogy miképen ismerjék fel az illetőknek az elvtelenekhez való tartozandóságát. Csak ne felejtsek el azután tanításait az *eladásokra* is alkalmazni, nehogy megfordítva elvtelen pénz, amely immár *olet*, jusson az igaz hazafiak zsebébe és ott erkölcstelenségeket idézzon elő.

Csodálatos dolog, hogy Bangha Bélának nem veszik észre, hogy ők tulajdonképpen egy gyékényen árulják elvi portékáikat az „igaz orosz fér-

fiakkal.“ Ezek is megtették magukat az igaz oroszoknak és így mindenki rossz hazafi, aki nincs az ő táborukban. A „Magyar Kultura“ beszél igaz kereszténységről, amelyet néha csak a katolicizmusra korlátoz, beszél igaz hazafiságról, amelynek ismét csak ő maga az igaz ismerője, de elrejti a világ elől ennek a kereszténységnek ennek a hazafiságnak a különös ismertető jeleit. Mert azok a gyűlölködő és piszkolódó frázisok, amelyekkel Bangha Béla fűszerezi a különben is nagyon nehezen megemészthető expektorációit, csupán egy negativumot tartalmaznak, amelyek a legrosszabb esetben egy pár száz emberre vonatkoznak, akik valahogy összeütközésbe kerültek a hadiszállítások révén a törvénnyel. Ezeket pedig már bőségesen kizsákmányolta az „igaz keresztények“ tábora és még mindig ezeknek az embereknek az eltévelyedése képezi ennek a kitűnő tábornak az erényforrását. Huncut legyen, aki irigyli tőlük ezt a forrást. Ha egyéb jogcímük nincs arra, hogy az euntes docete gentes mintájára apostolkodjanak, akkor igazán nincs okuk csodálkozni azon, hogy értelmetlen szóhalmazataik, amelyeket a megcsömörlésig tálalnak hiveik elé, ezekre semminemű vonzóerővel nem bírnak, mert hiszen minden sorukból kiérzik, hogy nekik szükségük van arra, hogy panaszkodhassanak, mert enélkül, — ha ments Isten megjavulna az egész világ — még a papirosra sem telnék, amelyet áttörhetetlen, örökös homályba burkolt elveikre feláldoznak.

Nem tudom Bangha Bélának és a „Magyar Kulturának“ mi a véleményök a *német császár keresztény mivolta felől*. Én itt ismét nem érzem magam illetékesnek a döntésre. Azt vélem azonban, hogy Vilmos császár jó keresztény ember, — talán a katolikusok szempontjából is. Hát a német császár szintén elmélkedett a népek és emberek mostani nagy együttműködéséről és elmélkedett arról is, hogy miként fognak a népek és emberek elhelyezkedni a — háboru után. Pedig ez a keresztény ember igazán tettekkal tényezője ezeknek a nagy időknek és bizonyára illetékesebb ítéletet mondani a háboru hatásairól, mint akár Bangha Béla, aki vádol, ítél és kivégez egy személyben, mindig a szeretet nevében, sőt ezuttal kifejezetten a tizparancsolat nevében is. No, hát a német császár a következőket mondotta a háboru utáni időről:

„Ennek a háborunak szörnyen nagy élményeiben (In dem ungeheuren Erleben dieses grossen Krieges) egy új nemzedék nő nagygyá. A fegyverviselésre képes egész férfilakosság egyesítve bajtársi mindhalálig tartó hűséggel, védelmezi az államot és a nemzetet. A kölcsönös megértés és bizalom szelleme a békében is tovább fog hatni az egész népnek az államnak szentelt közös munkájában. Ez a szellem fogja áthatni közintézményeinket és élő kifejezésre fog jutni közigazga-

tásunkban, törvényhozásunkban és a *nép a törvényhozási testületekben való képviselésének alapelveiben.* Ezt a gondolatot váltotta ki a háború a német császárnál, oda tendált körülbelül, amiért a Bangha Béla által olyan fölényes megvetéssel kezelt, ugynevezett elvtelen tábor is küzdött. Ez a tábor a háború elején nem tartotta hazafiúi kötelességével összeegyeztethetőnek, hogy visszavonást és meghasonlást szitson, azért hallgatott el és ha most talán, — amit én nem tudok, Bangha Béla mondja — felvette régi küzdelmeinek fonálát, — ugyanazon jogon, csak kevesebb prapontenciával, mint Bangha Béla, — akkor egy véleményen tudja magát Vilmos császárral, akiről tán Bangha Béla sem állítja, hogy nem a nép java fekszik szívében. Ám a reakció azért ezen császári nyilatkozat ellen is megindult, mert a reakció, akárhogy iparkodik is erkölcsökbe és Krisztusba takarózni, mindig türelmetlen és türelmetlenségében csalhatatlannak hiszi magát, olyannyira, hogy már maga az ellenmondás is erkölcstelen és hogy felforgatással, fosztogatással, árulással és a többi ékes szólamokkal dobálózik.

Bangha Béla és a „Magyar Kultura“ megnyugtatóra kijelentem, hogy nem tartozom az általuk annyira gyűlölt „testvérület“ kötelékébe. Én csak amolyan franktireur-féle vagyok, akinek szabad észrevennem a „szent lólábakat“ is. Sokkal világosabban kellene Bangha Bélának beszélnie, ha ugyan tud, hogy a tömegeket meggyőzze. Ezek a tömegek ma a világháború nagy megpróbáltatásain keresztül megértik igazaikat és meg tudják ítélni, hogy az, amit bárki nyújt nekik, szószátyárkodás-e, amely a szólónak hatalmi önzését van hivatva takarni, vagy pedig a lélek mélységeiből fakad-e a küzdelem, amelyet érdekekben folytatnak. Igenis a tömegek is fognak küzdeni elhelyezkedésükért és csak aszerint fogják követni, akár Bangha Bélát is, vajjon az a hely, amelyet nekik kijelöl, igazán a földi boldogulást, — még pedig itt *ebben* az árnyékvilágban — jelenti-e, vagy pedig a régi reakciós altató nótát. A német császár megadta az irányt, amerre terelődik majdan a tömegek elhelyezkedési törekvése. Ez az irány a *jog* és a jog alapján a *boldogulás*. Mutasson jobb utat, Bangha Béla, ha tud. A nép ezt kívánja és ne csodálkozzék azon, hogy a nép, amint írásában burkoltan ugyan, de azért mégis bevallja — nagy ivben elkerüli. Csak egy tudatos, jogainak teljességét élvező, jólétnek örvendő népet lehet nevelni. Amig ezeket az előfeltételeket az állam meg nem adja, meg nem teremti, üres apostolkodással állunk szemben, melyből hiányzik a tartalom, a *mag*. *Elvi jólétét* a modern ember nem ismer, még akkor sem, ha hitbuzgó. Bangha Béla azonban ilyennel akarja csalogatni a népet a maga táborába. Hiába, mert vestigia terrent.

Glosszák a hétről.

...

□ Mennyi zavaros és zagyva eszme, amit mindet a háború szabadított fel; a háború, (amelyről senki sem hiszi, hogy fejlődés, mi, magyarok, a legkevésbé hihetjük, mert a mi számunkra csak *hozzhat* a háború valamit, de semmiesetre sem indult azért, hogy *hozzon*) a háború most úgy szerepel, mint rendbehozó, elintéző, kifejlesztő, fejlődési fokok gyorsabban átugrója. A háború teszi lehetségessé azt a magyarkodást, amely nemcsak fonetikailag, de lényegében is, agyarkodás, az impotencia fenyegetőzése: jaj-mi-lesz-ha-én-hatalmas leszek, a háború szül ilyen írásokat:

— . . . A *másik* szolidaritással szemben magyar szolidaritás kell, s a *magyar* pénz megmozdulása kell a *magyar* kultúra kiépítéséhez . . . Az *idegen* hatásokkal szemben öntudatos kritika . . . *amazokénál* több tudás, több ismeret, több okosság és több áldozatkészség, s akkor lesz *magyar* irodalom . . .

Ebbe a mondatba, amely igen udvarias és óvatos, tessék mindenüvé, ahol nem *magyar* áll, zsidót tenni és akkor napfényen van a mondat értelme. *Amazok, másik, idegen*, ez mind zsidót jelent, s mi nem érezzük támadásnak ezt a mondatot, mi csak elszomorodunk rajta, hogy vannak már magyarok, akik a zsidótól nem látják a magyart és azt hiszik, hogy *nincs* magyar irodalom. Van, van. Azért, mert azok a magyarok, akik nem tudnak írni, nem számítanak íróknak, s néhány olyan zsidó, aki nem tud írni, írónak számít, s ezzel szemben, aki írni tud és zsidó, semmiesetre sem számít magyarnak — azért még van magyar irodalom, ahogy' mindig volt és mindig lesz is. Nem kell ahhoz a magyar pénz megmozdulása, hogy magyar irodalom legyen, senkinek sem kell megmozdulnia, legföljebb, ha a magyar íróknak, s a magyar teoretikusoknak, hogy megállapítsák, mi is az a magyar irodalom? Biztos-e, hogy Pekár Gyula magyar irodalom, s éppoly biztos-e, hogy Ignotus *nem* magyar irodalom? Amig maga az alapkérdés tisztázva nincs, addig kár megmozgósítani a magyar pénzt, mert a magyar pénz jön és támogatni találja Ady Endrét, Babits Mihályt, Móricz Zsigmondot, s miután ezt megtette, hirtelen megkapja a felvilágosítást, hogy nem a magyar irodalmat támogatta. A magyar irodalom írói kizárólag azok, akiknek a nevét *én* nem tudom és senkisé tudja.

Persze, hogy az irodalomtörténet rendet csinál majd. De hol leszünk mi már akkor? A kortársi irodalom együtt tagadta ki Dóczit és Rákosit, a magyar romantikusokat, a magyar irodalomból. Az irodalomtörténet együtt fogadja be őket. Rákosi *ma* kitagadja Adyékát, de aki az idéztem cikket írta, fogadok, hogy Adyt szívesebben veszi be a *litteratúra*ba, mint Rákosit . . . És így tovább.

Minek ez a játék? Nem veszik észre, hogy ami írás megmarad, mind magyar irodalom, ha magyarul van írva, ellenben Pyrker egri érsek magyartárgyú írásai — noha szerzőjük biztosan nem zsidó — a német irodalomhoz tartoznak. Mert németül írta őket a magyar főpap. Olyan egyszerű.

*

Pekár Gyula úgy jutott eszembe, hogy ő meg a háborúval kapcsolatban nem találja magyarnak Budapestet, a világvárost. Ebből is sok rejtett szemrehányás néz felénk. Különben nem is olyan rejtett a szemrehányás. Pekár ezt mondhatja valakivel:

— Élvezek, tehát vagyok . . . ez a jelszavam, s én ahol élvezek, ott vagyok otthon. Bocsánat, Páris, London, New-York s a Riviera csak több gyönyört ad raffinált érzékeimnek, mint az ön maradi Magyarországja? Ezt védjem most a háboruban? *Naná* majd védeni fogom.

Ez a *naná*, ez mutatja, hová céloz az író, bár ez a *naná* rosszul van alkalmazva, nem jól jellegzetes, mindamellett én, aki jobban tudom, hogyan kellene ezt a *nanát* alkalmazni, elértem a szándékot és nyugtázom.

Hát nem igen beszélnek így zsidók. És ha beszélnének, nem számitanának. Ha tizezer ember helyesen teljesíti a kötelességét, nem fontos, hogy a tizezernek tiz rokona mit beszél. És a háboru *nem* mutatta Pestet internacionálisnak. A háboru *Pe*stről adta — az aránylag — legnagyobb embertömeget a legvéresebb csataterekre. Hogy Pest nem eléggé magyar? Igaz. De csak annyiban, amennyiben nem eléggé világváros sem. Nem tudnak az emberek Pesten magyarul? Igaz. Mert nem tanították meg őket rá. Nem tudnak jól magyarul? Lehet. De jól halnak meg a Doberdón. És ez a fontos. Vagy nem ez a fontos? Hát mi a fontos? mondják már meg nekünk!

„Hisz vegyék csak, kérem, e mostani színházi szezon újdonságait, nézzék és ámuljanak; fenkölt érzések helyett micsoda alacsony érzéki csiklandásokat, micsoda szerelmi szemétdombról szedett problémákat, egyszóval mily züllött poézist vált ki e titáni harc a pesti muzsából! Szomorú ez . . .”

De még milyen szomorú! Pekár ugyan nagyon jól tudja, hogy néhány hazafias darabon kívül, a színházak egyetlen hangot nem játszottak még, amit a pesti muzsából a titáni harc váltott volna ki. Pekár tudja, hogy a titáni harc egyelőre csak a lyrát ihlette meg. S a legtöbb, amit létrehozott: szegény Gyóni Géza háborus verskötetete. (Legalább a köztudatban

így van.) S ha választanom kell a pesti muzsa szerelmi szemétdombról szedett problémái és az *ilyen* poézis között, megtörténhetik, hogy egyiket sem választom, de hogy Gyónit választom, biztosan nem történhetik meg.

*

Huszár Károly írja (Népujság, jan. 16.) a néppárti képviselő:

„Igazán furcsa dolog, hogy ha mi, néppártiak, a szegény emberek, a dolgozó néposztályok érdekében rámutatunk arra, hogy a pénz befolyása hatalmasodott az államéletben és a társadalomban, akkor a zsidó írók elkezdenek óbégatni, hogy ne merjük bántani a zsidókat. Mi nem azonosítjuk a válást a lelkiismeretlenül fölhasznált nagy tőkével, de miért teszik ezt maguknak a zsidóknak, illetve a bankároknak papiros-testőrei.”

Helyes a kérdés. De miért azonosítja Huszár a nagytőke papiros-testőreit a zsidókkal? Mit gondol, mint zsidók kiabálnak ők, vagy csak mint testőrök? Gondolja, hogy a nagytőkének, ahol van, ott nincsenek testőrei, ahol nincsenek *zsidó* testőrök? Nem tudja-e Huszár Károly, hogy a nagytőkéhez hozzátartozik a testőrség, s vannak keresztény nagytőkék zsidó testőrséggel és vannak zsidó nagytőkék keresztény testőrséggel is? Nem tudja Huszár Károly, hogy a Tőke és a Munka nagy harcát addig végig sem lehet csatázni, míg hol zsidó, hol keresztény részről vallási momentumokat kevernek bele?

Akik *zsidó*-nagytőkét kiabálnak, nem akarnak szekularizálni. Hja, ez nem megy. Csakugy nem, mint szekularizációt kiabálni és a nagytőkét, ha zsidó, észre nem venni.

Viszont egyik álláspont sem tehet szemrehányást a másiknak. Van az egyik olyan becsületes, mint a másik. Tudja ezt Huszár Károly!

A Szabolcsi-emlékműre

e héten a következők rótták le a kegyelet adóját:

Az Egyenlőség szerkesztőségénél befolytak:

Város-Hidvégi zsidóság gyűjtése	36.— K
Kohn Mór (Goresnica)	10.— „
Atlasz M, szigorló orvos (harctér)	5.— „
Balatonfőkajári izr. hitk. gyűjtése, Klein rabbi útján	15.— „
Weisz Fülöp (Budapest)	10.— „
K. László (Budapest)	10.— „

Összesen 86.— K

Mult héten kimutatva 9062.80 „

Összesen: 9148.80 K

Nagyothalló?

Fülzugásban szenved?

A Thermo-elektromos hallókészülék oly kicsiny és könnyű, hogy a fülben kényelmesen észrevétlenül hordható. Minden darab a fel-

találó személyes közreműködésével jön előállítva. Hallást megjavítja, fülzugását megszünteti. Kivülről nem látható. Magyar vagy németnyelvű prospektust ingyen küld

TEHRMO-VALLALAT

BUDAPEST,

RAKOCZI-UT 57/b.

....

TELEFON: JÓZSEF 52-73.

Mezei Mór ünneplése.

Verőfényes napon, e hó 17-én: a háboruban eddig ez volt a legszebb nap, Montenegrónak fegyverletételének napja — ünnepelte a magyar zsidóság és a fővárosi társadalom Mezei Mórt, a felekezet nyolcvanéves előharcosát. A Nagykörönd-utcai ház előtt autók, fényes fogatok álltak. Az egymásután érkező küldöttségek kocsijai. Fönt a világos uri hajlékot a barátok és tisztviselők nagy serege valóságos pompázó kertté varázsolták, gyönyörű virágajándékaikkal. Egy-sarokban a sürgönyök és a levelek halmaza tornyosult. Az ünnepelt frissen és jókedvvel fogadta a küldöttségeket, valamennyit állva hallgatta végig; beszédeiben a régi, harcias temperamentum nem fakult, az ünnepelt el tudta felejtetni az ünneplőkkel, hogy egy közéleti férfi nyolcvanéves születésnapjára jöttek. Az Egyenlőség az ünneplésnek kizárólag zsidó felekezeti részéről ad az alábbiakban teljes képet.

A felekezeti küldöttségek.

A küldöttségek sorában első volt a *Pesti Izraelita Hitközség*, amely Adler Lajos elnökkel, Stiller Mór dr. alelnökkel, Breitner L. Zsigmond udv. tanácsos, dr. Feleki Béla, dr. Halász Frigyes kir. tan. előjárókkal és dr. Weiszbürg Gyula főtitkárral képviseltette magát.

Az elnök a hitközség nevében a legrégibb választmányi tagot köszöntötte a következő szavakkal:

Szeretett Barátunk! Boldog vagyok, hogy elsőnek mi, a pesti izr. hitközség, üdvözölhetünk Téged ezen a mai nagy dátumodon. Hálás szívvel mond köszönetet Neked működésedért a pesti izr. hitközség, amelyért öt évtizeden át olyan sokat fáradtál. Köszönetet azért, amit érette tettél. Köszönetet az emancipációért, recepcióért és önkormányzatunkért lefolytatott küzdelmeidért. Az Uristen tartson meg még sokáig valamennyiünk örömeire.

Meghatottan felelt Mezei Mór:

Kedves barátaim! Igaz szívből köszönöm az üdvözlést és boldog vagyok, hogy a zsidóságnak szánt működésem egy részét a pesti hitközség fölvirágoztatására szánhattam, melynek ötvenöt éve számítom magam a dologtevői közé. Számítsatok rám és csekély erőmre, amelylyel szolgálni akarok a ti ügyeiteknek, amíg az Ur megtart e földön."

Ezután Szabolcsi Izidor dr.-ral az élén a budai hitközség küldöttsége tisztelgését fogadta a jubiláns. A küldöttség tagjai voltak az elnökön kívül: Földesi Joachim, Biermann Izrael, Keller Ignác, Marton Henrik, Schlesinger Nátán vál. tagok és Fábian Ferenc titkár. Az elnök a következő beszéddel üdvözölte Mezei Mórt:

Nagyságos uram! Szeretve tisztelt vezérünk! Az Egyenlőség egy dicséretes indiskréciója folytán a budai izr. hitközség is azon kellemes helyzetbe jutott, hogy Nagyságodat, mint a magyar zsidóság lánglelkű vezérét, 80-ik életévének betöltése napján szívből üdvözölje. Az itt megjelenteknek egyike sem, de a magyar zsidóság ma élő vezérférfiai között is alig volt valaki részese azon munkásságnak, amelyet Ön, szeretett vezérünk, a magyar zsidóság érdekében már kora ifjúságában kifejtett. De az akkori időkről szóló feljegyzések a legélénkebben varázsolják lelki szemeink elé azon bensőséges meggyőződéstől áthevült lelkületet, melylyel már a 60-as évek elején a magyar zsidóság magyarságáért és felekezeti ügyeiért sikra szállott, olyan időben, amikor felekezetünk érdekeivel még senki sem törődött és nem volt senki, aki a felekezeteért lelkesülő ifjút munkára buzdíthatta, tevékenységének irányt jelölhetett volna. Tudjuk azt, hogy egyedül benső sugallatát követve,

az általa összeállított kicsiny, de lelkes gárdától támogatva, uttalan utakon kellett megindulnia és haladnia, hogy felekezetének igazát lépésről-lépésre kiküzdje. Tudjuk, hogy lelkesedése soha sem lankadt és hogy azt, amit ifju korában megkezdett, mint férfi teljes erővel és odaadással folytatta és megtalálta mindig a helyes utat és a kellő összeköttetéseket azon mértékadó tényezőkhez, amelyek küzdelmeinek sikerét, magasztos elveinek megvalósítását előmozdították. Ott látjuk Önt, szeretett vezérünk, a kongresszuson, melynek egybehívását Ön küzdötte ki, amelynek ügykezelési és szervezeti szabályait Ön dolgozta ki és amely kongresszusnak az akkori feljegyzések szerint Ön volt a lelke és irányítója. Felekezetünk egyenjogúsításának, vallásunk recepciójának kiküzdésében nagy része volt Önnek és midőn a közelmúltban a magyar zsidóság autonómiája tárgyában országos mozgalom indult meg, akkor is láttuk, hogy még ezen magas korban is ifjui tüzzel tud lelkesedni, hallottuk ifjui lángtól áthevített beszédét, tanácsait, irányítását, amelyet a kongresszus osztatlanul magáévá tett. Szeretett vezérünk! Örömmel tölti el a budai izr. hitközség küldöttségét, hogy megadatott nekie ma az alkalom, hogy hálás köszönetét fejezze ki mindazon felmérhetetlen szolgálatért, melyet felekezetünknek tett és azon jóságáért és előzenységéért, melyet a közelmúltban hitközségünk jogos érdekeinek támogatásában tanusítani volt szíves. Mezei Mór a magyar haladó zsidóságnak mindenkor, mindnyájunk által követett vezére volt, ma is vezérünk Ön és vezérünk marad továbbra is. Ma sem engedjük Önt el és kérjük bölcs vezetését a jövőre is. Követtük és követni fogjuk. Szívből üdvözöljük 80-ik születésnapja alkalmából és kívánjuk, hogy a magyar zsidóság autonómiáját és ezzel küzdelmeinek diadalát teljes szellemi és testi erőben megérje.

Mezei Mór válasza ez volt:

Nagy megtiszteltetésnek veszem az Ön és tiszteletreméltó budai hitközségnek a gratulációját, mely talán érdemeimen felül dicsér engem és olyan sikereket is tulajdonít nekem, amiket nem én vívtam ki. Nem mulaszthatom el, hogy ez alkalomból ne emlékezzem meg egykori társaimról, a régiekről. Hálával és kegyelettel gondolok az első küzdőre, *Hirschler Ignácra*, aki a magyar zsidóság jogainak kiverekedéséért szállt sikra, küzdött az igazunkért és sikerrel harcolt érettük. Köszönöm szíves megjelenésüket és üdvözlésüket. A budai hitközségnek — még akkor is, ha erre hivatalos állásomnál fogva kötelezve nem lennék — hive és szolgálatkész tisztelője maradok."

A budai hitközséget a *Pesti Chevra Kadisa* küldöttsége követte. A küldöttség szónoka és vezetője Winterberg Gyula udvari tanácsos, a Chevra elnöke volt, tagjai: Adler Gyula alelnök és Bródy József előjáró, Winterberg a következő német beszéddel köszöntötte Mezeit:

Meinen zwei Freunden und mir wird heute die hohe Gunst zu Theile, Dich hochgeschätzter Herr und allverehrter Freund zu deinem Ehrentage zu begrüßen. Mehr als ich es sagen kann, erfüllt die Chevra Kadischa das zwingende Verlangen Dir was wir heute fühlen und empfinden, schmucklos und wahrhaft zu enthüllen.

Denn Du bist unser, bist unser bester Mann, nicht weil Du eingereiht in unseren Listen zählst. Du bist der Unsere, nach der edlen Regung deiner Seele, nach Deiner weitgebreiteten Nächstenliebe und nach der heiligen Bethätigung im grossen Menschheitsdienste und was noch höher steht, im Kampf für's Judentum.

Ich will von unserer Liebe für Dich sprechen, gestatte denn Du theurer Meister, dass sich dein treuer Jünger enger an Dich schmiege.

Führwahr sie hatten prophetischen Mut, wie ihn nur Hebreer haben, die ahnend vor 80 Jahren dir den Namen Moses gegeben.

Denn wie jener erste erhabene Hirte sein Volk durch die Wüstenwege geleitet, dass sie der verheissenen Freiheit sich würdig erschliessen, so hast auch Du durch 40 Jahre und darüber Ungarns jüdische Männer und Frauen auf dem rauhen Pfade der Selbstbekenntniss gelenkt und geführt, doch nicht durch glühenden Sand, nicht durch flammendes Gebiet, bergaufwärts hast Du uns den Weg gewiesen, hinauf und unaufhaltsam höher bis in's Gebiet der kühlen Lüfte, wo kühler sich Gedanken formen, wo Berge sich dem Auge zeigen hochragend mit schneebedeckter Kuppe, indess im Innern Feuerströme fluten. Das bist Du selbst im Bilde dargestellt. Du Alter in der jugendlichen Glut. Und wenn die inneren Lavaströme sich deiner Seele wild entringen und thalwärts rollend Gestrüpp und wertloses Krüppelholz arg verkohlen, heil Dir, Du hast den Weg bestellt für Reben mit den heiligen Gluten.

Mag auch das Leben dein Haupt mit Patina vornehm bedecken, mag sich der Gipfel auch in Schnee verhüllen, die Seele wogt im ewigen Jugendglanze und wärmt auch uns, als ob der Frühling wäre.

Du weisst es nicht, was Du uns warst und bist. — So ruhig gleitet unser Schiff durch's Wasser, wenn Du am Ruder sitztest und unsere innere Ruhe blieb gewahrt, wenn wir's bedachten: Da lebt und sinnt ein Mann für uns, wenn's trübe Stunden giebt und sichtet unser Leid und sichtet unsere Kraft und alle Nebel weichen, wenn er spricht.

So mag Dich dann der Lenker aller Geschehen Deinen und uns Allen noch ungemessene Zeit erhalten, wir werden kommen, wenn wir Rat bedürfen. Du aber wirst mit Deinem frommen Sinne geduldig uns empfangen und beraten.

Es schütze Dich der Herr und stärke Dich, denn wir bedürfen Deiner noch wie lange!

Mezei Mór válasza ez volt:

Tisztelt Barátaim! E gyönyörű szavak tulontul előtérbe helyezik szerény érdemeimet. Nem is tudok mit felelni rájuk. Mindenesetre ígérem nektek ezen a rám nézve nevezetes napon, hogy, amit a zsidóságért tehetek, azt ezentul is meg fogom tenni. Csekély erőmet a jövőben épnyug, mint azelőtt, felekezetünknek fogom szánni. Köszönöm a pesti chevra kadisa szeretetteljes üdvözlését.

Következett a Mezei Mór elnöklete alatt álló hatodik izr. községkerület küldöttsége. Résztvettek benne: dr. Mezey Ferenc kir. tan., kerületi elnökhelyettes, Adler Lajos hitközségi elnök, dr. Feleki Béla, Sándor Pál orsz. képviselő, dr. Szabolcsi Izidor hitk. elnök, Székely Ferenc udv. tan., baranyavári Ullmann Adolf főrendiházi tag, csepeli Weisz Manfréd főrendiházi tag, Winterberg Gyula udv. tan., a kerületi előljáróság tagjai és dr. Gedő Árpád ker. titkár. Mezey Ferenc dr. elnökhelyettes a következő beszéddel köszöntötte Mezei Mórt:

Nagyságos Elnök ur! Nagyrabecsült Barátunk! A hatodik izraelita községkerület előljárósága meleg érzéssel és Isten iránti hálával köszönti a mai örömnapot, amikor a magyar zsidóság színe-java gondolatban és valóságban a te születési napod nyolcvana-

dik évfordulójának ünneplésére egyesül. Elnöke, de egyuttal disze vagy a mi kerületünknek, mely büszke arra, hogy te, akit az ország a magyar zsidóság hivatott vezéréként elismer, a mi sorainkból foglald el azt a magaslatot, melyre multad, jelenben való működésed és ragyogó tehetséged praedestinál. Boldogító az a tudat, hogy közvetve a mi kerületünk nyújthatja neked küldetésszerű szerepedhez a vezérijelvényeket és hogy részben egyengetheti neked a nagy célok felé vezető ösvényeket. És amikor hálánkat nyilvánítjuk neked, hogy tanui és közvetlen részesei lehetünk a te bölcseségtől és érzéstől telített munkásságodnak, csodálattal szemléljük a te harmónikus életed művét, melyet áldásos polgári tevékenység mellett az emberiség általános feladataiért való lelkesedés tölt be és a zsidóság eszményi céljainak szolgálata koszoruz meg. A te munkád hitfelekezetünk jogküzdelmének történetében mély nyomokat hagyott. Akkor veszi az kezdetét, amikor a zsidóságban a polgri és politikai jogok iránti vágyak és törekvések ébredezni kezdtek. A műveltség akkori fokán még csak kevesekben nyilvánultak ezen vágyak tudatosan és még kevesebbekben azzal a bátorsággal, melyek az új eszméket hódításra vezetik. Te benned még volt a tudás és merészség és az a magasabb hevület, melylyel egyivásu kortársaidat magaddal ragadtad. Az emancipáció kivívása után csakhamar a felekezet belső helyzetének szabályozása és az államhoz való jogviszonyainak rendezése került napirendre. Nem szorul felemlítésre, hogy e forrongó időben mit végeztél. Te voltál akkor az első munkás, a te zseniálitásod rajta van az alkotott törvényeken és hozott határozatokon. És ha a szenvedések által feltüzelt, áldatlan pártviszályok a ti kiváló szellemeitek termékeit lángba nem borítják, összességünkre nagy áldás fakadt volna. Még így is az innen keletkezett bajok mellett és még napjainkig is érezhetők az egyetemes gyűlés munkálatának kulturhatásai és a jogérzék fejlődésére való erős befolyása. Még így is megmaradt az önkormányzati élet csonka tornyaként, hogy a jogfolytonosság elvén át ébren tartsa a teljes és törvényes önrendelkezési jogunk reménységét. Mi, akik egyik szerény őrsége vagyunk az akkori alkotások romjainak, ma is bizalommal tekintünk te reád, szeretett parancsnokunkra, aki akkor, mikor új célok, új feladat, velük új remény alakult ki számunkra, akkor, mikor a felekezetnek a történeti egyházak sorába való befogadása lelkesítette a magyar nemzeti kulturában megifjult magyar zsidóságot, élére állottál és vele az eredményt kiküzdötted. A recenzióhoz kötött reményünk is meghiusulván, a küzdelmet föl nem adtad. Ismét élére állottál azoknak, akik a kerületek munkásságába életet lehelni igyekeznek, akik szövik az egymáshoz való tartozandóság kötelékét, szolgálják a magyar kulturát. E mellett akarod velünk együtt a békét, keresed a megegyezés és kölcsönös megértés módjait és ha kell, kész vagy tovább harcolni, míg az igazság győzni fog. Áldjon meg érte a Mindenható és engedje megérned, hogy amint a nemzetek nagy harcaiban, úgy a mi szegény felekezetünk körében is, az államkormányzati belátás és engesztelékenység után mielőbb helyreálljon a béke és hogy valóvá váljék, amiért egy hosszú életen át érettünk küzdöttél. Az Isten sokáig éltessen!

Mezei válasza ez volt:

Tisztelt uraim! Köszönöm a hatodik izr. községkerületnek, melynek képviselőjében megjelenni kegyesek voltak, üdvözlését. Az a sok jóakarat, az a

meleg szeretet, amelylyel ma körülvesznek, busásan kártalanít azokért a félreértésekért, melyekkel felekezeti működésem közben találkoztam. Megragadom az alkalmat, hogy felekezeti helyzetünkről egy-két megjegyzést tegyek. Ma még a viszályok itt-ott megbolygatják felekezetünk egységét, de a jövő, tisztelt barátaim, biztos, hogy a mienk. Mostani ellenzőink unokái már a mi táborunkba fognak tartozni, de másrésről a magyar konzervatív zsidóság medencéjéből a magyar haladó zsidóság állandóan merit, meríteni fog és ezzel dokumentálódik legjobban a felekezet törhetetlen egysége, az elemek kölcsönös kicserélődése, az üdvös, állandó kölcsönhatás. Köszönöm szíves megjelenésüket.

Következett az izr. községkerületi elnökök küldöttsége.

Röviden vázoljuk itt előbb az elnökök ünnepi ülését, melynek végeztével a küldöttség Mezei Mór nál megjelent.

A gyűlésen megjelentek: dr. Guth Jenő, a II. izraelita községkerület elnöke, Boxhorn Vilmos, a II. kerület alelnöke, Singer Lajos, a III. kerület elnöke, dr. Pollák József, a III. kerület alelnöke, dr. Mezey Ferenc, a VI. kerület elnökhelyettese, Freund József, a VII. kerület elnöke, báró Guttmann Vilmos kir. tanácsos, a IX. kerület Wertheim Ármin, a XI. kerület elnöke, dr. Pfeiffer Fülöp, a XII. kerület elnöke, dr. Vámos Géza, a XVI. kerület elnöke, Lippe Vilmos ítélőtáblai bíró, a XVI. kerület elnökhelyettese, várhelyi dr. Rósa Izsó kir. tan., orsz. képviselő, a XXII. kerület elnöke és dr. Weisz Miksa, a XXIV. kerület elnöke.

Dr. Mezey Ferenc, az országos izraelita iroda alelnöke megnyitván az ülést, elsősorban köszönetet mond a megjelenteknek, hogy e napon idefáradtak. Mai egybe-
gyűlésük — ugymond — nemcsak ünnepeltünk tisztelt személye iránti ragaszkodást, áldásos tevékenysége iránti elismerést jelent, hanem egyuttal, amit nagyérdemű elnökünk ez alkalommal is örömmel fog megállapítani, tükrözteti a felekezet vezetőinek kölcsönös bizalmát, zavartalan együttműködését és együttérzését. Rámutat arra az összhangra, mely a kongresszusi alapon álló zsidóság képviselői között fennáll, amely összetartásnak és harmonikus munkálkodásnak még a felekezet mostoha viszonyai között is nagy erkölcsi hatása volt és van. Ez a hatás nem a felekezetek közjogi helyzetének, jogviszonyainak akaratunkon és kívánatainkon kívül eső tényezőktől függő gyökeres átalakulásában mutatkozik. De megnyilvánul ama számtalan, testületeink belső rendjével és intézményes fejlődésével összefüggő ügyekben, melyek a hitközségi élet rendszeres életét jelentik. A kultúrában haladó zsidóság testületeiben a béke szelleme él, intézményei eiszmorító viszonyok között is fejlődést mutatnak. A mai nap e szolidaritásnak érzelmekben való megnyilatkozása és azért jelentőségét nagyra értékeli. Mezey Ferenc beszédét így fejezi be:

Tisztelt Uraim! Önök előtt nem kell megráznom azt a nagy életet és munkát, melyet Mezei Mór a magyar zsidóság történetében jelent. Hiszen Önök részben kartársai, részben munkatársai, de mindnyájan mint felekezetünk vezető férfiai alaposan ismerik területünket, melyen az ő szelleme oly kiváló módon érvényesült, egyéniségét, mely a mindennapin annyira felülemelkedik, bölcsességét, mely oly messze elvilágít, munkásságát, mely magas korában sem szünetel. Ismerik azt a hűséget is, melyet ő más téren kifejtett áldásos és nagykörü köztevékenysége közben a zsidó ügy iránt tanusított. Az élet durva követelődzései közben és a vallással kapcsolatos

munka értékének oly sűrűn tapasztalható leszállító törekvéseivel szemközt megővta lelkét az általános eszményiségnek és kiváló helyet engedett benne a zsidóság ideáljainak. Ifjuságától kezdve, amikor a zsidóságban az egyéni szabadság és jog iránti érzetet nevelni, tettekre érlelni és az elhatározásokat irányítani kellett, férfi korában, mikor a polgári jogegyenlőségért való küzdelmet a felekezet jogállásáért, önrendelkezési szabadságáért való harcok váltották fel, hajlott korában, amikor felekezetünknek a történeti egyházak sorába való törvényes becikkelyezése foglalkoztatta az országot és most, agg korában, mikor a felekezeti béke és egység helyreállítása, autonómiánk kivívása, a régi intézményeink tökéletesítése, új intézmények megalapozása, egy szóval a zsidóság ideális templomának felépítése tölti be vágyainkat, serkenti munkaerőnket, Mezei Mór tartja előttünk a zászlót, ő volt a vezér, akit a múltban követtünk, a jelenben is ő az, aki nekünk világít.

Az együttes munkálkodás közben keletkezett szeretet érzésével, de egyuttal a felekezet színe-java háladatosságát tolmácsolva keressük fel ma nagyérdemű elnökünket, születésnapjának nyolcvanadik évfordulóján, hogy kifejezzük előtte mindazt, amit az ő nagy élete lelkeinkből kivált. Öröksük meg mai jegyzőkönyvünkben mulhatalan érdemeit és nyujtsuk át neki ragaszkodásunk dokumentumát. Kérjük fel dr. várhelyi Rósa Izsó orsz. képviselő urat, a XXII. izr. községkerület elnökét, hogy bennünket elnökünkhöz elvezessen, ott szószólónk legyen. Méltóbb és megfelelőbb vezetőt gyűlésünk nem választhatna, hiszen Rósa Izsó a nagy időkben Mezei Mór munkatársa, törekvéseinek hű részese és mind e mai napig a közös célokban egyező igaz hive. Ha, mint hiszem, indítványomat elfogadni méltóztatnak, még csak azt a kívánatomat nyilvánítom, hogy váljék mai gyűlésünk áldássá és a hazai zsidóság örömteljes emlékévé!

A gyűlés nagy tetszéssel kíséri elnöklő beszédjét és indítványát elfogadja.

Dr. várhelyi Rósa Izsó kerületi elnök szót emelvén, elsősorban köszönetet mond dr. Mezey Ferenc irodai alelnöknek, hogy a kerületi elnökök gyűlésének egybehívásával módot adott arra, hogy a gyűlés, mint amely dr. Mezei Mór elnök munkássága méltatására tán leginkább hivatott testület, háláját a mai napon a szeretett vezérnek kifejezze. Nagy vonásokban és a multa is kiterjedőleg ecseteli Mezei Mór soha el nem évülő érdemeit. Jellemzi kiváló egyéniségét, jóságos szívét és azt a mély ragaszkodást, melyet egész életén át a zsidóság iránt tanusított. Bár gyöngéledő állapotban van, köszönettel fogadja ama megtisztelő megbízást, hogy ő legyen a testületi tisztelgésnél a gyűlés tolmácsa.

Báró Guttmann Vilmos kerületi elnök a maga részéről is teljes szívvvel csatlakozik mindahhoz, amik Mezei Mór elnök érdemeinek felsorolásánál elmondattak. A hazai zsidóság e nagy alakjának ünneplését a világháboru eseményei szorították arra a szerény alapra, melyben azt ma megülhetjük. De ő bizvást hiszi, mert Mezei Mór nagy egyéniségét ismeri, hogy a szeretetnek és megbecsülésnek körünkből származó szerény jelét is szívesen fogadja. Reméli, hogy jobb időkben a felekezet külsőleg is kellőképpen leróhatja háláját.

Dr. Vámos Géza kerületi elnök kijelenti, hogy az elhangzott beszédek mély hatással voltak reája. Nemcsak azért, mert e nagy, elnökünk iránti hódolattal a lelkében is élő hála és elismerés jutott méltó kifejezésre, hanem azért is, mert a mai nap a haladó zsidóság gondolkozására és érzelmvilágára is világot vet. Már azért is, de meg hogy a mai gyönyörű nap emléke okmányyszerűen is

megörökíttessék, helyénvalónak látja és indítványozza, hogy a kerületi elnökök tisztelgésének lefolyása is külön jegyzőkönyvben megörökíttessék. A gyűlés ehhez helyeslőleg hozzájárul.

Ezek után dr. Mezey Ferenc indítványozza, hogy dr. Mezei Mór elnök arcképe megfestessék és mindaddig, míg önkormányzatunk teljessé válik és oly országos reprezentatív helyiséghez jut, ahol ez arckép méltó helyére kerülhet, az ideiglenes megörzés végett a Magyar Zsidó Múzeumnak adassék át. Ez indítványt a gyűlés nagy tetszéssel határozattá emelte, mire elnöklő Mezey Ferenc a gyűlést berekesztette.

A gyűlés lefolyásáról a következő jegyzőkönyvi kivonatot állították ki, melyet az összes jelenvoltak aláírtak. Magát az okmányt művészi kivitelű remek albumba foglalták. „Kivonat az izraelita községkerületi elnököknek Budapesten 1916. évi január hó 17-én dr. Mezei Mór ur, a hatodik izraelita községkerület és az országos izraelita iroda nagyérdemű elnöke születésnapjának nyolcvanadik évfordulója alkalmából tartott rendkívüli ünnepélyes gyűléséről felvett jegyzőkönyvből. Az egybegyűlt kerületi elnökök és a kerületi elnökhelyettesek ünnepi szónoklatokban méltatják dr. Mezei Mór, az országos izraelita iroda elnökének a magyar zsidóság jogegyenlősége, a hitfelekezet törvényes recepciója, szervezeti ügye, kulturális és humanitárius törekvései körül egy félszázadot jóval meghaladó időn keresztül kifejtett korszakos tevékenységét. A tisztelet és nagyrabecsülés nyilvánulásai között tekintenek ma az egybegyűlt mélységes bölcseségtől, hittestvérei iránti odaadó szeretettől és hűségtől áthatott ősz vezérükre és lelki szükségét érzik annak, hogy őt soha meg nem szűnő ragaszkodásukról biztosítsák.

A kerületi elnökök ünnepélyes rendkívüli közgyűlése dr. Mezei Mór urnak, a hatodik izraelita községkerület és az országos izraelita iroda elnökének a magyar zsidó felekezet közügye minden terén egy félszázadot meghaladó időn át szerzett elévülhetetlen érdemeit hálájának és bizalmának rendithetlen érzetével mai jegyzőkönyvében megörökíti és születésnapja nyolcvanadik évfordulóján mint a hazai zsidóság örömnapiján legmelegebb kívánataival testületileg üdvözölni rendeli. Miről dr. Mezei Mór elnök urat jegyzőkönyvi kivonat átnyújtása mellett értesíti. Isten áldását kérvén nemes életének további folyására. K. m. f.”

A kerületi elnökök ezután testületileg jelentek meg Mezei Mór lakásán. A küldöttség vezetője várhelyi dr. Rósa Izsó képviselő a következő beszédet tartotta:

Nagyságos Elnök ur! Mélyen tisztelt Barátunk! Mint az ország szervezett községkerületeinek elnökei jelentünk meg Előtted, hogy születésed 80-ik évfordulóján Téged ünnepélyesen köszöntsünk. Áldjuk az isteni gondviselést, mely előrehaladt korod dacára testi épségedet megtartotta és szellemed frissességét megőrizte.

Hálatelt szívvel mondunk Neked köszönetet azért, hogy egy emberöltőt meghaladó időn át ifjúságod lelkesedését, majd férfikorod legjavát szentelted a magyar zsidóság ügyeinek, hogy egyenjogúsításunk és vallásunk recipiálásának ügyét hatalmasan előmozdítottad, országos intézményeink megteremtésében tevékeny részt vettél és hogy oroszlanrészted van abban, hogy a magyar zsidóság, mely a haza védelmében becsülettel helyt áll, ma már a közgazdaság minden terén, a népnevelés és tudomány, az irodalom és művészet minden ágában szeretettel és eredményesen szolgálja a magyar kultúrát.

Évtized óta vagyunk tanui azon lelkes buzgalomnak és azon önfeláldozó munkásságnak, melyet

az országos iroda elnöki székében kifejtesz és annak a megbecsülhetetlen szolgálatnak, melylyel az ezen állásoddal járó gondokat és terheket viseled.

S bár az illetékes körök nem méltányolták mindaddig kellőleg hazafias és közhasznú tevékenységedet: mi, kik munkásságod önzetlenségét, tehetséged kiválóságát, páratlan munkásságodat és a gondjaidra bizott ügy iránt való hűségedet közvetlenül tapasztaljuk; csak annál melegebb szívvel s rajongó szeretettel veszünk körül és meghajtjuk Vezéri egyéniséged előtt hálánk és elismerésünk zászlaját.

A kerületi elnökök mai napon tartott ünnepélyes gyűlésének soha el nem évülő érdemeidet méltató határozatát társaim nevében ime átnyujtom, Tartsd meg igaz ragaszkodásunk szerény emlékéül.

Tartson meg az ég kegyelme nekünk vezérül a haza javára, a magyar zsidóság üdvére, családod büszkeségére, erőben és egészségben még sokáig!

Mezei így válaszolt:

Köszönöm, hogy áldozatot és fáradságot nem kimélve, fölkerestetek. Köszönöm Rósa Izsó üdvözlését, azét a férfiut, aki már ötvenöt évvel ezelőtt önzetlen és nemes munkatársam volt a zsidóságért vívott küzdelmünkben. A dicséretet, melyet rámhárítottok, el nem fogadhatom, mert az ember a maga működésében a körülményektől függ, amelyek pályája kezdetét irányítják. Bennünket a zsidó ügyek iránti érdeklődésre az 1859 szeptemberi császári pátensnek, mely a protestáns egyház ügyeit oktroj alapján szabályozta, nyomában a protestáns egyház kebelében támadt mozgalom készítetett; ennek hatása alatt támadt bennünk a kívánság, hogy a mi felekezetünk is autonómiát kapjon és ez lett az autonómikus törekvések kiinduló pontja. Így történt, hogy emberek, akik eddig alig tudtak felekezetünkről, a zsidóság dolgaival kezdtek törődni. Ezen az alapon lettünk mi a zsidó közügyek harcosai, bajnokai az autonómiának, melyért még ma is küzdünk. Sajnos, a magyar zsidóság közjogi állása még ma is ingatag és rendezetlen. Igérem, hogy amíg Isten éltet, addig e közjogi állás kiépítése dolgában fáradni akarok.

Következett a rabbiképző-intézet küldöttsége. Az országos rabbiképző-intézet vezérlőbizottsága tanári kara és az országos izraelita tanítóképző-intézet küldöttségének tagjai voltak: dr. Mezey Ferenc elnök, báró Guttmann Vilmos, csepeli Weisz Manfréd főrendiházi tag, dr. Bánóczi József akadémiai tag, várhelyi dr. Rósa Izsó orsz. képviselő, dr. Hevesi Simon és dr. Venetüner Lajos rabbik. A tanári karból: dr. Guttmann Mihály, dr. Bloch Henrik, dr. Balogh Ármin, dr. Dercsényi Mór, dr. Klein Miksa tanárok. Dr. Mezey Ferenc itt a következő üdvözlő beszédet mondotta:

Nagyságos Elnök ur! Szeretett atyai Barátom! Az országos rabbiképző-intézet vezérlőbizottsága és tanári kara, valamint országos izraelita tanítóképzőnk nevében jelentünk meg ma előtted, hogy osztályosai legyünk annak a mélységes örömnak, mely ma a kultúrában haladó magyar zsidóságot eltölti, amikor fővezére születése napjának nyolcvanadik évfordulóját ünnepelheti. Mert teljesen átérezzük e napnak szépségét és jelentőségét s a zsoltáros szavai rezgik át lelkünket: Zeh hajom oszoh Adonai, nogiloh veniszmecho bó. Ezt a nagy napot Isten ajándékaként fogadjuk és boldog örömmel ünnepeljük. Amikor őszinte szeretettel köszöntünk téged, nem akarom én a magyar zsidóság egy nagy korszakában kifejtett munkád becsét méltatni, hiszen ez a magyar zsidók történetének feladata leszen, mely hitem szerint té-

gedet Izrael halhatatlan bajnokai közé fog sorozni. Fényes szellemedből a jelenben kiáradó és oly gyakorta megnyilvánuló zsidó hűség mellett sem akarok tanúságot tenni, mert mint érdemetlenül melléd rendelt szerény munkatársadat elfogultnak is tartatnának, hiszen állandóan ragyogó elméd büvkörében állok.

Most főleg annak a hálának akarok hangot adni, melyet irántad a rabbiképző intézetünk létesítése körüli tevékenységedért táplálunk. Mert te rajongó hive voltál ez intézet életbehívásának akkor, mikor a szeminárium gondolata vakmerőségnek tetszett, akkor, amikor ily gondolatot az ősi hittől való eltávolodásnak bélyegezték meg és az maradtál akkor is, mikor annyi remény romjaiból a magyar zsidóság eme bástyáját megépíteni lehetett, majd pedig új sáncokkal megvédeni kellett. Kevesen tudják ma már, hogy a kongresszus szabályai és határozatai jobbra a te nagy elméd termékei. Egy félszázad sokat lerontott a törvényalkotásból és mert a felekezeti élet termő talajából nem táplálkozhatott, ellenséges viharok nem egy ágát le is tördelték. De a rabbiképző létesítésére vonatkozó határozat, melyet kongeniális társaid egyező akaratából előkészítettél, a kongresszus után életre kelt és hála érte a Mindenhatónak, már virágzásban van és gazdag gyümölcstermessel boldogítja felekezetünket.

Egy pillanatra sem inogtál meg abban a meggyőződésedben, hogy a mi rabbiképző-intézetünk a tisztult hitélet kialakulására, a zsidó tudomány fejlődésére és a nemzeti kultúra terjesztésére elsőrendű jelentőséggel bír. És hálás emlékezetünkben csendül meg az a vallomás, amelyet azóta elköltözött halhatatlan mesterünk dr. *Bacher Vilmos* ünneplése alkalmával intézetünk falai között tettél; hogy a rabbiszeminárium érinthetetlen szentségű intézmény, melyet az annyira óhajtott béke kedvéért sem áldoznál fel. Harsány hangodat meghallották azok is, akiket illet és akik ez egyetlen vívmányunk életét kívánták.

Legyen neked ezért és a sok jóért, mely a te életmunkádból foly, örök hála. Fogadd ama kijelentésünket, hogy a rabbi-szemináriumot, mint a ti küzdelmeitek szent örökét, odaadó lélekkel gondolni és fejleszteni fogjuk. Vedd szívesen tanítóképzőnk köszönetét is, mely iránt internátusának létesítésénél annyi jóakarattal voltál. Áldja meg a Mindenható további tetteidet és engedje megérned, hogy a felekezet békében és testvéri szeretetben egyesülve a világosság jegyében szolgálhassa a zsidóság eszményeit és teljesíthesse hazafias feladatait. Az Ur aranyozza meg agg korod fehérségét és éltesse sokáig!

Mezei a rabbiszemináriumnak és tanítóképzőnek így felelt:

— Tisztelt uraim! Önök ünnepelnek engem most, mint aki az 1868-iki kongresszuson a rabbiszeminárium megvalósításának eszméjét először fölvettem és érte küzdöttem. Tény, hogy ezért együtt harcoltam kitűnő barátommal, *Rózsa Izsóval*. Fölhasználok az alkalmat, hogy ezt most újra hangsúlyozzam és azt is egyuttal: bármilyen irányban is fejlődjenek a haladó zsidóság ügyei, a szeminárium — ez az egyetlen valódi érték, mely a kongresszusról megmaradt — *alkudozás, koncesszió tárgya nem lehet*. A szemináriumhoz nem engedünk nyúlni, a szemináriumot a kezünkben tartjuk, nem engedjük ki. Az intézet a magyar zsidóság büszkesége és a haladó magyar rabbikar nevelője. A tanítóképzőintézet szerencsésebb felekezetközi viszonyok között van, nincs támadások-

nak kitéve. Dicséretet a szeminárium és tanítóképző érdekében kifejtett működésemért el nem fogadok, mert csak kötelességet teljesítettem és ünnepélyesen fogadom, hogy életem hátralevő idejét és erőmet a magyar zsidóságnak akarom szentelni.

Hevesi Simon dr. pesti rabbi, a szemináriumi küldöttség keretében szíves szavakkal ekkor az Orsz. Rabbiegyesület nevében üdvözölte az ősz elnököt. — Ön ügyünkért küzdött akkor is — mondotta, — mikor ehhez nemcsak tehetség, de bátorság is kellett. Mi magyar rabbik, szeretettel köszöntjük Önt, ügyeink lelkes felkarolóját, igaz zsidó szellemű előharcosát.

Mezei Mór hálásan megköszönte a Rabbiegyesület üdvözlését; ez az Egyesület — mondotta válaszában — édes gyermeke a magyar zsidóságnak.

Ezután a jubiláns szülővárosa, Sátoraljaujhely, zsidó hitközségének küldöttsége járult *Mezei Mór* elé: dr. *Reichard Salamon* v. polgármester, iskolaszéki elnök vezetése alatt résztvettek benne: dr. *Székely Albert*, *Grünbaum Simon*, dr. *Ligeti József*, *Waller József* képviselő tagok, *Némethy Bertalan* jegyző. Csatlakozott *Szabó Jakab* igazgató és dr. *Fuchs Ignác* nagymihályi ügyvéd, *Reichard dr.* ezt a beszédet intézte *Mezei Mór*hoz: Mélyen tisztelt diszelnökünk! Mint az anya az édes gyermekét, ki büszke rá, hogy öléből fakadt a zsidóság e vezére, üdvözli Sátoraljaujhely zsidósága Elnök urat. A sátoraljaujhelyi izr. anyahitközség, mely 80 év előtt reményteljes szülői szeretettel keblébe fogadott, ma büszke és boldog szülői örömmel köszönt dicsteljes életpályád zenitjén, születésednek 80-ik évfordulóján. *Bén jakir li, jeled saasuim!* Édes fiam, gyönyörszerző gyermekem! kiáltja feléd anyahitközségünk, mert neki ezzé váltál, ez vagy. Édes fia, ki hű maradtál hozzá, mint *Adasz Jesurunhoz*, mint nagymesterünk erkölcsi elvei örököse és örökségéhez, mert küzdöttél eszméi diadaláért *minurecho*, ifju korodtól fogva máig, mikor elérted a dicső kort, melylyel mennyei Atyánk azokat tünteti ki, kiket nagyra hivatott. Édes fia, ki hálás voltál hozzá, mert ezerszer fizetted vissza kisebb gyermekeinek azt a kevés jót, melyben gyermekkorodban részesített. Ezért más hálát nem adhatok, így szól hitközségem hozzád, mint hogy *zocharti ani esz briszi oszoch bimé neurajich vehakimoszi loch brisz olom*. Ifjukorod frigyét újra emlékeztetembe hozom és örök frigygyé avatom, bár hivatásod kiskorodtól az egész magyar Izrael első küzdője vezérévé avatott, — ezentul az én kis szentélyemnek is örökös vezetőjének ismerlek el, örökös diszelnökömnek választalak azon célból és reményben, hogy a Te Képed lebegjen többi gyermekeim s gyermekeik előtt követendő példa gyanánt. Azt elismerem és jól tudom, hogy életműved nagyságát az enyémnél hivatottabb s méltóbb ajkak az egész magyar haza, az egész magyar Izrael jelesei hirdetik. Én örvendek osztályrészen, hogy a magyar Izrael e nagy fiának ifjukori utegyengetője én voltam. De e fiamhoz való szeretetben ma sem engedek senkinek elsőbbséget és legforróbb imám száll éretted Égnek, s legbensőbb áldásomat küldöm Neked és egész háznépnek. Végtelenül örvendünk a mai napnak, melyen a sátoraljaujhelyi kis egykori zsidó fiut ünnepli a főváros előkelő társadalma és az ország zsidósága. Tudósítunk róla, hogy a hitközség 14-ikén tartott ülése egyhangu lelkesedéssel *diszelnökké* választott és erről a következő diplomát adjuk át: „Mi alulírottak ezen oklevél rendjén tudtára adjuk mindenkinek, akit illet, hogy szent községünk intézésére képv. közgyűlésben összejövén, előjáróságunk előterjesztéséből szívbéli örömmel értesültünk arról, hogy városunk és hitk., a magyar zsidóság élén diszló honfiui erényekben és zsidó érdemekben egyaránt gazdag szü-

lötte, nagys. dr. Mezei Mór ur, Isten kegyelméből e hó 17-ikén tölti be nyolcvanadik évét. Ajándékéveinek ez az örvendetes fordulója nekünk kedves alkalom arra, hogy szeretetét teljesen viszonzozzuk kimagasló földünknek irántunk tanusított ragaszkodásáért és méltán hódolva nagy érdemei előtt, őt jogos büszkeséggel valljuk a magunkénak. Háládatos lelkesedéssel elhatároztuk tehát, hogy dr. Mezei Mór urat, hitk.-nek — a Mezei-család által is meleg kegyelettel nagyrabecsült, derék elődöktől örökölt, ősi ujhelyi hitk.-nek — diszelnökévé választjuk meg és ekként a nemes mult ékességét az ő nagy egyéniségének újabb diszével gyarapítjuk. Elhatároztuk továbbá, hogy a magyar zsidóság e történelmi alakjának olajfésztü arcképét tanácskozási termünkben elhelyezzük. Emlékeül a lelki kapcsolatnak, mely minket egybefűz és emlékezetül az utókornak, hogy Zemplén áldott földje miként nagy Magyar Hazánk, a magyar Izraelnek is a legjelesebbeket szülte. Kelt a sátoraljaujhelyi izr. hitközség képv. testületének 1916. január 19-én tartott közgyűlésében: *Zinner* Henrik hitk. elnök, dr. *Reichard* Salamon iskolaszéki elnök, dr. *Székely* Albert isk. jegyző, előlj. tag, *Némethy* Bertalan hitk. jegyző.

Reichard dr. beszéde után dr. *Székely* Albert átadott két diplomát ezekkel a szavakkal: Én két látszólag ellentétes intézmény forró üdvözlét hozom. De csak látszólag ellentétesek, mert mindakettőt összeköti e napon a *Mezei Mór* iránt érzett szeretete: A *piarista gimnázium tanári karának üdvözlő átíratát és a Chevra Kadisa üdvözlő felíratát.*

Némethy titkár pedig átadta a szegény izr. gyermekeket segítő egyletnek védnöki diszoklevelét, — hogy ezáltal az ő történelmükbe is beiktathassák *Mezei Mór* nevét. Továbbá az izr. népkonyha-egyesület diszelnöki oklevelét, melynek védnöke gróf *Széchenyi* Ernőné.

Mezei Mór szülővárosa küldöttségének így válaszolt:

A hitközség üdvözléte és a diszelnökké történt megválasztásom lelkemet nagyon meghatja. Nemcsak a származási kötelék révén, hanem mert ez is bizonyítja, hogy dacára a haladó zsidóság élén elfoglalt állásomnak, nem léptem ki abból a „*hitfelekezet*”-ből, melyben születtem és melyben engem az akkori híres *Teitelbaum* Mózes rabbi, mint 4 éves gyermeket megáldott, látnoki szemmel megjósolva, hogy belőlem jó zsidó lesz. A megtiszteltetést ezért kétszeres hálával fogadom. Ez a tény is megcáfolja a két és több felekezetről szóló oktalanságot. Nemkülönben mély köszönettel fogadom szülővárosom kebeléből nekem elhozott egyéb üdvözléteket, melyek egyenként és összesen mélyen meghatnak, s felkérem az urakat, közöljék ezt küldőikkel azzal, hogy amit nekem elhoztak, azt mind örömmel elfogadom és hogy várakozásuknak meg igyekszem felelni.

Következett az *óbudai* izr. hitközség küldöttsége *Stern* József dr. kir. tan. hitközségi elnök vezetésével. Tagjai voltak: *Deutsch* Samu hitk. alelnök, *Klein* J. Jakab, a *Chevra Kadisa* elnöke, *Székely* Salamon előljárósági tag és *Parczel* József jegyző, *Stern* József dr. üdvözlő beszédére *Mezei Mór* az felelte, hogy az ősi óbudai hitközségnek szíves készséggel fog rendelkezésére állani, nemcsak hivatalos állásából kifolyólag, de személyes tiszteletből is.

A zsidó felekezeti vonatkozású küldöttségek közül megemlítjük még az első magyar izr. betegsegítő egyesületét is, mely jótékony intézménynek *Mezei Mór* 1860-ban elnöke volt. Az egylet alelnöke, *Szirmai* Manó dr. ügyvéd beszédében többek között így szólt: Egyletünk címében hordja az izraelita jelleget. Mi tehát hitsorsosi minőségben is kívánjuk tenni tiszteletünket és hódolatunkat e nagy napon. A magyar zsidóság érdekében ki-

fejtett üdvös munkássága egy nyitott könyv, ebből mindenki szemlélheti azt a nagy küzdelmet, melyet nagyságod kivívott a magyar zsidóság részére. Nekünk e könyvre szükségünk nincsen, mert mi éber figyelemmel kísértük Nagyságod tevékenységét és küzdelmét a zsidó hitfelekezet javára. Tudjuk, hogy Nagyságod első sorban állott azon férfiak között, akik 1867-ben törvényerőre segítették a magyar zsidók egyenlősítését.

Az üdvözlések.

A miniszterelnök a következő levelet írta *Mezei Mór*nak:

Kedves Mór bátyám! Engedd meg, hogy azok sorába lépjek én is, akik mai születésnapodon felkeresnek. Az igazi nagyrabecsülés és barátság érzelmeivel kívánom neked, hogy még számos éven át testi, lelki erőben és frissességben érd meg ez évfordulót és találj közhasznú tevékenységed sikereiben benső meglegedést. Szívből üdvözlő igaz hived *Tisza István.*

Az igazságügyminiszter levele ez:

Igen tisztelt Barátom! Öszinte nagyrabecsülés-sel gondolok vissza arra a hivatalos érintkezésre, amelyben vallás- és közoktatásügyi miniszteriumi szolgálatom idejében veled állottam. Engedd, hogy 80-ik életéved betöltése alkalmából csatlakozzam azoknak hosszú sorához, akik Téged szívből jövő jó kívánataikkal felkeresnek. Igaz tisztelőd *Balogh Jenő.*

A sátoraljaujhelyi róm. kath. főgimnázium, melynek *Mezei Mór* első zsidóhitü növendéke volt, üdvözlő levele ez:

Nagyságos *Mezei Mór* v. orszgy. képviselő urnak Budapesten. Sátoraljaujhely városa és izr. hitközsége a maga örömnapijává is avatta Nagyságod szép ünnepét: azt az isteni különös kegy folytán ritka halandónak megadott tisztes kort jelző határnapot, melyen innen a mi édes hazánk jóléte érdekében kifejtett közhasznú politikai és közgazdasági tevékenység tölti be az évek hosszú sorozatát.

Ha öröm, büszkeség tölti el városunkat szülötte miatt, nagyobb büszkeséget érezhet intézetünk, melynek Nagyságod neveltje, szépeplékü tanítványa, olyan tanítványa, akinek az intézet tartozik köszönettel, mert azt a csekély jótéteményt, amelyet attól zsenge gyermek-ijú korában élvezett, bőséges hálával viszonzta azzal, hogy diszt, fényt hozott reá. Adjon Isten a mi intézetünknek még sok ilyen derék, jeles tanítványt!

Fogadja ezért Nagyságod szívesen a mai szép ünnepen a sátoraljaujhelyi kegyesrendi főgimnázium tanári karának igaz szívből fakadó azon kívánságát, hogy a jószágos Isten tegye erővel, egészséggel boldoggá még hosszantartó szép életét.

Sátoraljaujhely, 1916. január 17-én.

Kiváló tisztelettel

Nyilassy Károly
igazgató.

Drezdából *Wekerle* Sándor, *Serényi* Béla gróf, *Szterényi* József, *Kohner* Adolf báró, *Veith* Béla, *György* Endre és *Gratz* Gusztáv köszöntötte az ünnepeltet.

A számtalan levél és átírat közül kiemeljük: *Kohn* Sámuel dr. pesti főrabbiét, a nagyváradi, nagykanizsai, s.-a.-ujhelyi, facsádi, mohácsi, nyiregyházai izr. hitközségét, a Pesti chevra-kadisaét, a Pesti Izr. Nőegyletét, a Közalapét, a Siketnéma-intézetét, a IX., izr. községkerületét, az Orsz. Tanítóegyesületét, báró *Ohrenstein* Henrikét, *Benedek* Sándor dr. közig. másodelnökét, *Bárczy* polgármesterét, *Bódy* és *Déri* alpolgármesterét, *Menczer* Gyula v. főispánét.

Az *orthodoxia* vezető tényezői közül gratuláltak: Frankl Adolf, az orth. iroda elnöke, Löw Lázár, az ungvári főrabbi, a miskolci orth. hitk., a galántai orth. hitk. stb.

A bécsi izr. hitközség sűrgőnye: Zu Ihrem 80. Geburtsfeste biete ich im eigenen Namen und im Namen des ges. Vorstandes die herzlichsten Glückwünsche. Möge es Ihnen noch lange gegönnt sein, wie bisher, noch Jahrzehnte hindurch in ungeschwächter Kraft zum Wohl unserer Glaubensbrüder tätig zu sein. Dr. Alfred Stern, Präsident der Wiener Isr. Cultusgemeinde.

A küldöttségek közt, melyek Mezei Mórt felkeresték, volt többek közt a Kereskedelmi Banké, Lánczy Leó v. b. t. t. vezetésével, az ügyvédi kamaráé Brüll Ignác dr. udv. tan. vezetésével, a lipótvárosi bizottsági tagoké Glücksthal Samu dr. vezetésével, a Lipótvárosi Kaszinóé Márkus Miksa udv. tan. vezetésével.

Mezei Mór.

Irta: Székely Ferenc udv. tanácsos.

Régóta kísérem figyelemmel Móric bátyánk markáns alakját. Mint ügyvédet, mint politikust, mint fővárosi kacikát, mint a zsidóság vezéremberét, mint részvénytársulatok igazgatósági tagját és mint *embert*. Kezdetben félrevezetett. Nyers modoru, érdes embernek látszott, ridegnek, bizalmatlannak és barátságtalannak. Lassanként azután rájöttem, hogy minden ügyvéd, aki az ő irodájában patvaristáskodott, ma is rajongással beszél róla, hogy az összes kliensei áhitattal tekintenek fel hozzá, hogy a magyar kormányférfiak és volt képviselőtársai kivétel nélkül szeretik és becsülik, hogy okos szavának és biztos ítéletének mindenütt súlya van: az ország házában, a fővárosnál, a hitközségnél és a bankban. De rájöttem arra is, hogy minden szegény embernek gavallér pártfogója, sőt éppen ezért minden talmi szegénynek is biztos áldozata, hogy a legjobb, a leggyengédebb apa, áldozatkész rokon és a leghivebb, legmegbízhatóbb barát — szóval idők multával világosan kitűnt, hogy Móric bátyánk álorcás, aki rideg modorával félrevezeti a világot, mert valójában a legjobb, legderekabbb ember, egész férfiu, bölcs, erős, meggyőződéses, igaz lelkű és puritán jellemű.

Sokszor hallottam őt nyilvánosan beszélni, de sohase hallottam tőle üres frázisokat. Bármily szépek lettek volna, bárhogy kínálkoztak is, őtet nem csábították. Beszéde mindig egyszerű volt és

magvas és mindig látszott, hogy hitt is abban, amit mondott. A koalíció idejében például hány fővárosi ember kacérkodott az új hatalmasokkal. Mezei Mór sohase, a legcsekélyebb mértékben se. És ezt ő nála mindenki természetesnek találta.

Végtelenül sajnálom, hogy csak hallomásból és nyomtatásból ismerem az ő fiatalkori, dicsőséges szereplését a kongresszusi és az azt megelőző időkből. Szerettem volna ismerni a fiatal Mezei Mórt, amikor még az ifjúkor tüzével hadakozott a magyar zsidóság igazáért. Azóta egy fél század mult el. Ennyi idő alatt hány ember változott és áldoz más isteneknek, mint fiatalkorában — gyakran nemcsak szimbolikusan, hanem szó és betű szerint. Mezei Mór hű maradt a régi ideálokhoz. Soha sem szűnt meg szolgálni a felekezet ügyét, sőt ma, 80 éves korában, még mindig teljes erőben és szellemi frissességben kormányozza az országos irodát és kész bármikor, mint hajdan az emancipációért, kardot rántani az autonomiáért, melynek ő a legjobb, legmeggyőződésesebb harcosa.

Szóval Móric bátyánk — ne vegye tőlem rossz néven — érdekes és nevezetes alak, kiváló speciese ennek az ősrégi zsidó fajnak. Derék ősök évszázadok óta felhalmozódott nagy intelligenciája, jeles fizikai és pszichikai tulajdonságai nyilvánulnak meg benne. Ilyen élet végén ilyen testi és szellemi épségben nyolcvan évesnek lenni, a Gondviselés kegyes ajándéka.

Mezei Mór élete és pályája gyönyörű és példaadó. Bővelkedik mindabban, ami az életet széppé és kíváncsossá teszi. Dúsan van benne munka és küzdelem, becsület és tisztesség, öröm és bánat, virág és babér. A legszerényebb kezdetből küzdötte föl magát a társadalom magaslatáig. Egy szegény fiú, aki elindul a sátorlajaujhelyi zsidóutcából és egyesegyedül eszével és munkájával, soha le nem térve a becsület és kötelességtudás egyenes útjáról, *gyalogszerrel* elviszi odáig, ahova mások csak négylovas, cimerez hintón, vagy öröklött aranyos automobilon tudnak eljutni. De még ezeknél is messzebbre vitte, mert azonkívül, amit földi javakban elért, kivivott magának még valamit: százezrek tiszteletét és szeretetét.

Az Egyenlőség

bécsi

elárusító helye:

R. LÖWIT, WIEN

I. Bez. Rotenturmstrasse Nr. 20.

Buchhandlung.

Lapunk vasárnap reggel Bécsben

..... kapható.

A háboru körül.

Korein huszár-szakaszvezető.

Lövészárok, 1916. VIII/1. Tekintetes Szerkesztőség! Kérésükre bátor vagyok szerény munkámat az Egyenlőség számára feljegyezni. 18 hónapja harcolok a fronton, 1915 júniusban, a Pruth folyó mellett egy alkalommal mint előőrs-parancsnok működtem. Szerencsés felderitésem folytán a hadosztályunkhoz beosztott gyalogságnak sikerült azon a terepen 2 nap alatt az orosz lovasságot a határon túl szorítani. Ezért az *I. oszt. vitézségi éremmel lettem kitüntetve*. Most 1916. január hó 2-án reám esett a választás, hogy egy fontos majorból az ellenséges erős előőrsöt, 40 emberemmel kiverjem. Sikeres támadásomért a *II. oszt. vitézségi érmet kaptam*. Én özv. Korein Józsefné fia vagyok, 3-an vagyunk testvérek. Egyik Sándor, a legidősebb, 1914. november 6-án Lublin alatt elesett, a 20. honvédgyalogezredben. A másik, József, ugyanott csonkán orosz fogságba került (48. gy.-ezred). Tisztelettel: *Korein Jenő*, huszár-zugsführer, a 11. közös huszárezredben.

A két Baron-fiu.

Baron Ferencnek, a *Volkstimme* szerkesztőjének két fia van, mind a kettő katona volt. *Ferenc*, szül. 1891. kereskedő, a 4. Gebirgs Haubitz-divíziónál volt szakaszvezető. 8 hónapi harc után, 1915. márciusában súlyos sebbel orosz fogságba esett. Amputálták a lábát. Októberben kicserélték. *A nagy ezüst, a kis ezüst és a bronz vitézségi érem tulajdonosa*. A fivére, *Géza*, szül. 1888. a 32. gy.-e. őrmestere volt. 12 hónapi harctéri szolgálat után *a koronás ezüst érdemkeresztet kapta a vitézségi érem szalagján*. 1915. aug. 8-án az orosz harctéren hősi halált halt.

Korányi főhadnagy.

Korányi István, *Korányi Zsigmond* honvédszázados fia, tényleges szolgálatban lévő *tüzérfőhadnagy* az olasz fronton még aug. 25-én saját elhatározásával oly módon vezette csapatját, hogy az ellenség bekerítésétől megmentette századát és erősítését. E hónapban kapta meg a *III. osztályu katonai érdemkeresztet a hadiékítménnyel* és főhadnaggyá léptették elő.

A Győző-testvérek.

Dr. *Győző Lajos* ügyvédjelölt, kadett, az ellenség előtt tanusított hősie magatartásáért az *I. osztályu ezüst vitézségi érmet kapta*. A kitüntetett hős Grünbaum Izrael gyöngyösi jónevű kereskedőnek fia, kinek még 2 fia küzd a harctéren: Dr. *Győző Imre* ügyvédjelölt már a *hadidiszitményes III. oszt. katonai érdemkeresztet* kapta, *Győző Nándor* orvosnövendék, szintén önfeláldozó szolgálatot teljesít.

Dancz Andor.

Dancz Andor, a vitéz egri 60-ik gyalogezred zugsführere, a szerbiai fronton való 18 hónapi szakadatlan harcok után megkapta az *I. és II. osztályu ezüst, továbbá a bronz vitézségi érme*ket. Most terjesztette fel ezredese az *aranyra*. Hazajött a napokban két heti pihenőre.

Mind a két fiu.

Vajda Dezső ujvidéki fényképésznek két fia küzdött az orosz harctéren. László és József. A múlt héten mindkét fiut egy ütközetben érték a halálos golyók. A városban általános részvét veszi körül a szülőket.

A főherceg arcképe.

Nem mindennapi kitüntetésben részesült *Róth Miklós*, *Róth József* balassagyarmati máv. főellenőr fia. Az

olasz ellenség előtt tanusított hősi és eredményes magatartásáért *Jenő főherceg*, hadsereg főparancsnok karácsonykor dedikálással ellátott arcképét egy briliáns-gyűrű kíséretében adta neki, s azonkívül soronkívül előléptették a 6-ik vartüzérezredben hadnaggyá.

Blonder Jenő iparművész.

Blonder Jenő, honvéd gyalogezredbeli őrzővezető, iparművész, *Blonder Lajos* fővárosi lakos fia, ki 20 éves korában, tele duzzadó energiával és lelkesedéssel önként jelentkezett a szent ügy védelmére, dec. 7-én a Szt.-Michelen egy ellenséges golyótól homlokán találva, elesett. Parancsnoka a következő sorokat írta a hős fiúról mélyen sujtott családjának: „1915. december hó 21. Végtelen fájdalommal értesitem, hogy *Blonder Jenő* őrzővezető e hó 7-én, amidőn századomat szuronyrohamra vittem, fejlövéstől találva, a királyért, hazáért elesett. Az egész századom szerette, becsülte *Jenő* bajtársamat, aki kitűnő és lelkes katona volt. Századom törzse pedig *egyik legértékesebb tagját vesztette el benné*. Én magam is végtelenül sajnálom őt és vigasztalhatatlan vagyok. Hősi halált halt kedves fia mindenben teljesítette a haza iránti köteleességét. Az őt ért halálos lövés előtti percekben fegyverével nyugodtan és biztosan szedte le az olasz bitangokat, többeket küldött maga előtt a másvilágra. Néhaj *Jenő* barátom tehát, mint valódi hős halt el mellettem. Adjon az Isten önnek erőt, hogy a mély fájdalmat férfiasan viselhesse. Teljes tisztelettel, *Cseke Gyula*, főhadnagy, századparancsnok.”

Darvas hadapród.

Bánde Zoltán dr. kispesti rabbi, tábori lelkész írja nekünk: — „Te gyáva!” ezzel a csúfszóval nevezte apja a piros-hamvas arcu ifjút, mert maturának vagy szigorlatnak csak akkor merészkedett nekimenni, ha biztos volt benne, hogy kitűnő jegyet fog érdemelni. Az egész család így évdött vele s most St.-Michele-nél mint ünnepezt hős gondol vissza arra, hogy az egyetemi tanároktól tényleg jobban drukkol, mint az olaszok ezredeitől. *Darvas Endre* honvédgyalogezredbeli hadapródról van szó, aki egy kis szakaszával patrullban föl merte venni a harcot egy egész olasz századdal szemben és a legdühöngőbb tüzelés dacára a tulerőnek meg nem adta magát, föltartotta az ellenséget, míg segítség érkezett. Az olaszok óriási vesztesége s a honvédek fényes győzelme lett kitartásának következménye. „Neki köszönhattuk — így beszélt el a Franklinnál igazgatói állásban levő atyjának, *Darvas Adolf*nak a harctérről hazaküldött szakaszvezető, — hogy 24 óra hosszat az ezred valóságos ünnepet tartott, hogy vége-hossza nem volt a zenének, táncnak, s csak úgy folyt a pezsgő meg a sok jó bor. Az ezredes ur meg a tiszt urak folyton csak ölelték és csókolták a hadapród urat s azt is neki köszönhattuk, hogy az ezred három heti pihenőt kapott s jómagam is csak azért jöhöttem néhány napra haza. Azt beszéltek a tiszt urak, hogy csak ezután fogják igazán megtudni, hogy milyen messze kiható dolog volt az, amit a hadapród ur végzett.” *Darvas Endre* hadapród az arany vitézségi éremre lett fölterjesztve. A fiatal, alig 19 éves ifju önként állt be katonának még a mozgósításkor s immár másodízben van a harctéren. Életéért fenti nevelőatyján kívül Kispesten lakó édes atyja, *Darvas Dezső*, az országos betegsegélyező pénztárosa és családja is fo-láshzkodnak.

Megszökött a szerb fogságból.

Fenyő Mór egyéves önkéntes őrzővezető, *Fenyő József*, az Aréna-uti templom kántorának fia, a 70. gy.-e. VII. századában múlt évi dec. visszavonuláskor, végtagjai fagyásával Valjevóban a kórházba került. Ott elfogták és

átszenvedte a szerb fogság szenvedéseit. Amidőn új akciónk sikeresen előrehaladt, a foglyokat városról-városra szállítás közben *Pristinán* a csapattól megszökött és egy mohamedán házában a padláson elbújt. Ott várta meg a bolgárokat. Felszabadulása után e héten hazaérkezett. Mult szombaton az Aréna-uti templomban a Tórához szöszitették, ahol a „Gómel“-imát elmondta. Jelenleg az Augusztá barakk-kórházban van.

Magyar zsidó családok.

Özv. Rosenfeld Józsefné (Poklostelek, Biharmegye) 2 fia és 3 veje katona. Fiai: Rosenfeld Dávid 3 gyermek atyja, a 3. honvéd gy.-ezr. közkatona, bevonult az első mozgósításkor, végigküzdötte a szerbiai harcokat, volt a galíciai harctéren, az olasz hadüzenet óta az Isonzónál van; Rosenfeld Benő, a 39. gy.-ezrednél. Vejei Róth Béni, Nasch Ábrahám, 3 gyermek atyja, 66. gy.-ezr. közkatona, a gorlicei áttörésnél sebesülve fogságba került; azóta semmi hír felőle, Ungár Mihály 11. honvéd gy.-ezr. közkatona október óta az orosz harctéren küzd.

Özv. F o r s c h n e r Mór né (Budapest) három fia és veje katona. Lajos kereskedősegéd, szül. 1889-ben, Szerbiában lett rokkant. Ede, kereskedő, szül. 1883-ban, a 101. közös gy.-e. 4. századának közvitéze, Galiciában megsebesült, most Békéscsabán ápolják nagyon súlyos sebével. Sándor, kereskedősegéd, szül. 1896-ban, a kolozsvári 2. honvéd gy.-e. 2. pótzászlóaljával ment a harctérre. Winternitz Samu esernyős, született 1888-ban, a 101. közös gy.-e. 3. századában szolgál. A szarvasi kórházban fekszik lött sebbel.

Özv. F r i s c h Edéné (Budapest) 3 fia katona. Imre, 21 éves, géplakatos, 68-as baka. Elestett. József 28 éves, kereskedő, 32-es baka, 8 hónapja vitézül verekedett, nagybetegen jött haza. Emil 19 éves, géplakatos, 5-ös honvédtüzér. A harctéren van.

Atlasz Izsák magyarországi lakos (Sáros-megye), földbirtokos, vármegyei bizottsági tag, három fia katona. Lajos, gyógyszerész, Nagyváradon bérelt patikáját hagyta idegen kézben és a behívás után a 32-es kórházvonatnál tesz szolgálatot a mai napig. Lipót, mint a 9-es ezred közhonvédje rukkolt be Kassára. Augusztustól decemberig járta Galiciát, Orosz-Lengyelországot; ez időben folytonos harcokban volt ezrede. Százada, decemberben, sebesülésekor egynegyedrésszére fogyott le. A Nida-folyó mellett állottak, mikor golyó érte, mely szerencséjére, a bemeneti nyílástól oly irányt vett, hogy nem volt halálos kimenetelű sebesülés. A golyót nem vették ki. Az operáció súlyos következményekkel járt volna. Decembertől ez év októberéig feküdt Bécsben, míg végre november elején mint rokkant, szolgálatképtelenül hazaküldték. A golyó lábában maradt. Felesége és kis fia végre örülhetnek bicegő apjuknak. A harmadik fiú Atlasz Mór, szigorló orvos, San-Fährnich, egy tábori Hilfsplatz vezetője az Alpeseben. Egy kórházépület lövetése alkalmával oly bátorsággal eljesítette orvosi kötelességét, hogy „kiválóan vitéz magatartásáért“ az ezüst vitézségi érmet kapta.

Elestett hősök.

Krein Lajos (Szabolcs-Viss) 65. gy.-e. kadett-őrvezető, aki 1914-ben Nagyváradon érettségizett, október 24-én a Strypa mellett, amidőn századát rohamra vezette, 2 golyótól találva, hősi halált halt. A nyznowi zsidótemetőbe temették el.

Wildinger Aladár, a 29. honvéd gy.-e. tart. hadnagyja, a mozgósításkor vonult be ezredéhez. Súlyos lábsebbel került vissza hazájába Szerbiából néhány hónappal utóbb; majd ismét a harctérre ment. 1915 augusztus 23-án orosz fogságba jutott, de onnan következő nap

megszökött és harmadnapra a Zota-Lipánál szívlövéstől elesett. Hozzá tartozói hazahozták a fővárosba a hős hadnagyot, kinek még két testvére szolgál, és a rákoskereszturi temető hős-sorában eltemették. L a z a r u s tanár éneke után G r o s z m a n n Zsigmond dr. rabbi megkapóan bucsuztatta.

Schönfeld Jakab, győri waggongyári tisztviselőt és kiterjedt családját súlyos csapás érte. Fia, S z e n d r ő i Dezső mérnök, vitéz harcokban megsebesülve, a pozsonyi kórházban műtétet hajtottak végre rajta, ami azonban fiatal és reményre jogosító életét meg nem menthette. Elhunyt. Győrött temették nagy katonai pompával. S c h w a r z Mór dr. főrabbi szívéhezszólóan bucsuztatta.

Freudiger tábori lelkész följegyzéseiből.

K a u f m a n n Simon dr. bpesti ügyvéd, a mozgósítás első napján vonult be ezredéhez, a 6-os közös gy.-e. hez. Az első menetszázadokkal elkerült a harctérre, végigküzdötte a háboru első hónapjait és a mult évi májusi emlékezetes offenzívánál egy helyen a Sanon való átkelésre kapott megbízást. Feladatát kitünően teljesítette és ő volt az első, aki csapata élén a San tulsó partjára lépett. Bátor magatartásáért a Signum Laudis-szal lett kitüntetve.

A g i d Mihály 23. ágyusezredbeli zászlós egy vakmerő hősiességgel és bátran végrehajtott tettéért az I. o s z t a v i t é z s é g i é r m e t k a p t a. Jenő főherceg a délnyugati front főharancsnoka fényképével ajándékozta meg, amelyre sajátkezűleg írta fel elismerésképpen a következőket: „A délnyugati front derék védőjének köszönettel és üdvözléssel: Jenő főherceg.“

Halász ezredorvos.

A szívós kötelességtudású férfi mintaképét érte legfeljebb dicsérő elismerés dr. Halász Andor nagyváradi tartalékos honvéd ezredorvos személyében. Haladottabb kora dacára dr. Halász Andor, ki a mult év tavaszán már a németek frontján működött, rövid pihenés után újból önként kérte a frontra küldését. Mint egyik honvédezred ezredorvosfőnöke Bukovinába rendeltetett, ahol hosszas állóharcok alatt a legelső vonalban dolgozva, kiváló szolgálatokat tett. Nem egyszer nagyon is súlyos viszonyok között tartott ki helyén. Érdemei elismerésül, ami orvosoknak ritkán jár s a kombattáns tiszteket illeti, a s i g n u m l a u d i s t k a p t a a v i t é z s é g i é r m e t s z a l a g j á n.

Schwarz Sándor szakaszvezető.

A komáromi cs. és kir. 12-dik gyalogezred 1914 aug. 29-dikén a nagy lublini csatában szintén résztvett. Az ezred balszárnyának egy részét a 9-ik század képezte, amelyben a szakaszvezető is szolgált. A század 3 szakasza egy dombon foglalt állást és a negyedik szakasz Schwarz szakaszvezető parancsnoksága alatt mint tartalék a tűzvonalától vagy 200 lépésnyire volt hátrább. Az ütközet mindkét részről óriási erővel vette kezdetét. A 9-ik század frontja előtt többszörös tulerő harcolt, melynek hatása jelentékeny embervesztésünkben máris mutatkozott. A századparancsnok-kapitány elesett, a szakaszparancsnok tisztek, köztük egy főhadnagy megsebesültek. Tüzelésünk az emberhiány miatt kezdett gyengülni s ezt látva Schwarz szakaszvezető, tartalék szakaszát minden parancs nélkül belevitte a tűzvonalba. Az előrenyomulás természetesen az elesettekkel és sebesültekkel veszteséget okozott, úgy hogy a lövészárókba már csak körülbelül 20 emberével jutott be. Azonnal erős tüzelést vezényelt és hogy elegendő municiójuk legyen, elszedte a halottaktól és a megmaradt legénység közt osztotta szét. Alig kezdték meg azonban a harcot, amikor a szakaszvezető észreveszi, hogy

vagy 200 főnyi orosz közeledik rajvonaluk felé. Ámbár csak egy erősebb rajjal (Schwarm) rendelkezett, mégis legénységét a tiszteres tulerővel szemben is ellentámadásra készítette elő. Amikor már az oroszok meglehetősen közelségbe jutottak, azok megtévesztéseül óriási hurrákiáltásba törtek ki, mire az ellenség nagyobb erőt sejtve lövészárkunkban, megfutamodott. Állandó erős tüzeléssel azután a szakaszvezető mindvégig megtudta tartani századának eredeti állását, ami által a 19-dik közös gyalogezred előrenyomulását, mely a 12-ösök rajvonalának meghosszabbításaként lett előrevezényelve, rendkívül megkönnyítette. A szakaszvezető nemes dolgot művelt azáltal is, hogy megsebesült főhadnagyát élete kockáztatása árán a segélyhelyre vitte. Bátor és vitéz magatartását a felsőbb parancsnokság II. oszt. ezüst vitézségi érmmel méltányolta.

Kitüntetések.

Friss Lajos nyíregyházi hitk. jegyző fiát, Friss Tibor káli gyógyszerészt, ki a mozgósítás óta mint hadnagy teljesít szolgálatot az északi harctéren, ő felsége a király az arany érdemkeresztrel a vitézségi érem szalagján tüntette ki az ellenség előtti kiváló szolgálatai elismeréseül.

Landesmann Lipót honvédgyalogezredbeli őrző, pozsonyi lakos, 1914 július 27-ike óta be van vonulva. Résztvett a ravaruszkai, jaroslaui és przemysli ütközetekben, a San-folyómenti harcokban megsebesülve, kórházba került előbb Tarnovba, azután Iglauba, honnét újra a harctérre ment 1914 november 24-én. Résztvett a homonnai, tölgyeshegyi, papházi, világi és florinkai kárpáti csatákban, honnét betegen Miskolcra került 1915 január havában. 1915 május havában elment az olasz harctérre mint géppuskás, előbb Raibl felett, a 2000 méter magas Deutsche Kanzel tetején megküzdve a rettenetes terepnehézségekkel, míg július hóban a doberdói fensikra került, hol résztvett az első és borzalmas isonzói csatában. 1915 július 28-án a Monte San Michele 275 méteres magaslatára került ezredével, hol résztvett a 2. isonzói csatában, míg október 21-én az olaszok harmadik offenzívájánál ötödmagával olyan bravuros tüzelést indított géppuskával a rohamozó olasz gyalogságra, hogy több mint 300 halott és kb. 500 fogoly volt az eredmény. Ezen hőstette a II. oszt. ezüst vitézségi érmet hozta számára, melyet József kir. főherceg meleg szerencsekívánatai kísérték. December 7-én, a negyedik isonzói csata alkalmával olasz fogságba került, de sikerült neki hat másik társával és 3 tiszttel együtt az Isonzón keresztülgázolva állásainkhoz újra közeledni, hol saját csapataink — őket ellenségnek nézve — tűz alá vették. Egyidőben az olaszok is tüzelni kezdtek rájuk, mégis sikerült sebesülés nélkül saját állásainkba visszatérni, hol nagy örömmel fogadták őket. Fentinek még három öccse teljesít katonai szolgálatot, Landesmann Arthur és Henrik (jelenleg orosz hadifogoly) a 32. közös gyalogezrednél, Landesmann Miksa a Lemberg—varsói vasuti vonalon teljesít katonai szolgálatot mint vasutas.

Hajnal Ottó dr. fővárosi ügyvédet, a gyalogezred hadapródját, Haberfeld Ferenc kaposvári kereskedő fiát az ellenség előtt tanusított kiváló bátorságáért a II. oszt. ezüst vitézségi érmmel tüntették ki. Hajnal Ottó dr. kadett, mint népfölkelő vonult be múlt év február 15-én. Kivüle Haberfeld Ferencnek még három fia és két veje teljesít katonai szolgálatot.

Deutsch Béla, a Reich Farkas-cég főkönyvelője hónapok óta van az olasz harctéren. Most rövid szabadságra hazaérkezett. Alig, hogy hazajött, küldeményt kapott a parancsnokságtól. A küldeményben a II. oszt. vitézségi érem volt, amelyet kiváló, bátor magaviseletéért kapott.

Dr. Neu Pál nagyváradi ügyvéd, tart. hadnagy, aki a múlt évben a Signum-Laudis-szal lett kitüntetve a Kárpátoknál, mostan az olasz harctéren, az ellenséggel szemben tanusított hősiességéért a III. oszt. katonai érdemkeresztet, a hadiékítménnyel kapta.

Wohl Henrik hadnagy, Szurmayer tábornok hadseregében, Wohl Lipót, t. n. nagybirtokos fia, aki már a háború kitörése óta van bevonulva, az ellenséggel szemben mutatott vitéz magatartásáért, a király legfelsőbb elismerését, a Signum Laudist kapta. Wohl Lipótnak egy másik fia, Wohl Sándor főhd., aki szintén a háború kitörése óta teljesít katonai szolgálatot, már korábban részesült hasonló kitüntetésben. Időközben megsebesült, de most újból és pedig mint századparancsnok az északi harctéren teljesít szolgálatot. Egy harmadik fia, Wohl Béla lázipusztai gazdálkodó múlt ősszel vonult be.

Statisztika.

A tabi izraelita hitközségnek 27 adófizető tagja teljesít katonai szolgálatot. Tabi zsidó családok hozzátartozói közül 53-an vonultak be, ezek többsége a háború eleje óta a fronton küzd királyért, hazáért és felekezetének hecsületéért. Nevezetesebb, példaadó családok: 1. Dr. Bartos Simon körorvosnak 3 fia volt a harctéren: István, mint állatorvos, László és Bandi már kétízben megsebesült. Utóbbi bronzéremmel lett a napokban az olasz harctéren kitüntetve. 2. Özv. Donenberg Albertnének 4 fia és 2 unokája katona; fiai közül József Szerbiában elesett; Ignác orosz fogoly, a másik kettő most is a harctéren van. 3. Fein Sámuelnek 3 fia: Jenő, Mátyás és Lajos végez frontszolgálatot. 4. Id. Herzog Mórnak, a Chevra Kadisa elnökének 3 fia és 2 veje vonult be. 5. Ifj. Krausz Józsefnek, ki maga is bevált a 43—50 évesek szemléjén és mint volt altiszt várja behívóját, 3 fia van a harctéren. Andor és Imre az orosz harctéren sebesültek meg; László, 16 éves, önként jelentkezett. 6. Lehner Sámuelnek egyetlen fiáról, ki Berlinben volt mérnök a polgári életben, már 1914 november óta nem érkezett semmi hír. Öreg szülei, kiknek egyedüli támasza volt, valamint ifju neje és kis gyermeke reménykedve várják az életjelt. 7. Özv. Rosenbergsándornének 3 fia vonult be, Roboz Ignác állatorvos, Pál és Rezső; az utóbbinak jobb kezét a shrapnell teljesen megbénította. 8. Weisz Áron szabónak 4 fia és 1 veje küzdött a fronton. Fiai közül Vilmos orosz fogoly, Samu már kétízben megsebesült; veje pedig, Schüttler Sándor hősi halált halt egy orosz kórházban. 9. Grünhut Zsigmondnak, ki szintén besoroztatott, 2 fia van a fronton a háború kezdete óta: Gyula hidász Szerbiában, most tüntették ki a II. oszt. ezüst vitézségi érmmel; József a 9-es huszároknál szolgál az orosz harctéren. 10. Rosner Lajosnének 5 fia katona: Ignác, Vilmos, Samu, Gusztó és József.

Hősi halált halt: Mahler Alfréd 44-es őrmester, a szerbiai visszavonulás alkalmából.

Deutsch Ferenc hadnagy 2-szer megsebesült és I. oszt. nagy ezüst vitézségi érmet nyert.

שכל פסח és פסח Mindennemű kakao, csokoládé és cukorkák ritus szerint készíttetnek a főtisztelendő győrszigeti orthodox rabbi felügyelete mellett

SCHMIDL L. gyárában Győrött.

Hárman.

A 32. gy.-e. egyik zászlóaljparancsnoka kérdést intézett a legénységhez, hogy kik vállalkoznak önként egy veszélyes terep felderítésére. A sorból kilépett 10 infanterista, köztük: László Arnold önkéntes tizedes, Tóth Miklós és Klein Imre közemberek. A járőrnek László Arnold lett a vezetője. Felderítés közben az osztag egy nagyobb orosz oszlopra bukkant. Az oroszokat a tíz baka megsturmolta, szétszalasztotta és el is fogott közülök 26-ot. Ezért a cselekedetükért Tóth Miklós, aki 1894-ben született Budapesten és civilben az Athenaeum tisztviselője, *a kis ezüst vitézségi érmét, Klein Imre a bronz vitézségi érméhez ugyancsak a kis ezüst vitézségi érmét kapta* és László Arnold bronz vitézségi érmét kapott.

Guttmann örvezető verse.

Guttmann József örvezető, 29 éves, abonyi lakos, a civil életben kereskedősegéd, 1915. szept. 12-én Dubno mellett súlyosan megsebesült. Az öccse: Ferenc, egy esztendővel ezelőtt tizenhat éves korában önként jelentkezett katonai szolgálatra, egy kerékpáros formációnál szolgált. Az édesapjukat, Izsák, 50 éves abonyi kereskedőt pedig most sorozták be.

Harcra indulásakor Guttmann József örvezető a következő verset írta édesanyjához:

Búcsú az édesanyámtól.

Anyám ne aggódj, Anyám ne félj,
Ne ússzon könnyben két szemed,
Hogy kardot kötök az oldalamba,
Hogy messze földre, más határra,
Csatába megy a gyermeked.

Anyám ne aggódj, Anyám ne félj,
Lásd ezren támadnak reánk;
Mennek az öregek, az ifjak és
Anyám, a gyáva én legyek?
Elbújjak? Félnék nyúl gyanánt?

Anyám ne aggódj, Anyám ne félj,
Símítsd még egyszer végig a hajam
És áldásoddal hadd induljak
Merre sorsom kerek futnak,
Hol harcukat vívják a hadak.

Anyám ne aggódj, Anyám ne félj,
Eljövök hozzád, nálad, itt leszek,
Csillagos nyári éjszakán
Haza suhan a lelkem jó Anyám
És megcsókolja áldott két kezéd.

Guttmann József, örvezető,
29. honvédgyalogezred, 2. század.

Magyar zsidók! Jegyezzétek föl az Egyenlőség számára fiaitok hőstetteit!

A hitoktatás mélyítése.

A pesti hitközség rabbinátusa a legmelegebb elismerésre tarthat igényt abbéli kezdeményezésével, hogy a hitoktatás sikeresebbé tétessék.

Csak természetesnek kell találnunk, hogy az Orsz. Izr. Tanítóegyesület is magáévá tette az ügyet, mely bizonyára az egész országban a legélénkebb érdeklődéssel találkozunk.

Nem tartjuk szükségesnek, hogy országos tanácskozmány hívassék egybe, habár az orvoslandó baj tudata nem hiányzik mindazoknál, kik a hitoktatást komolyan veszik és bevett sablonokkal nem hajlandók megelégedni.

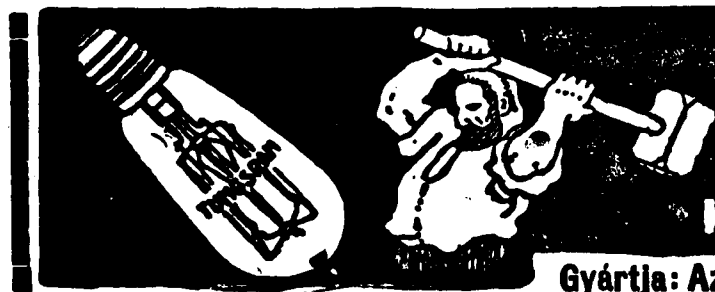
Teljes bizalommal nézünk a pesti rabbinátus és orsz. tanítótestület által nyújtandó utbaigazítások elé, de mégsem tartom fölöslegesnek vagy szerénytelennek, ha a kérdésről gondolataimat e helyen röviden elmondom.

Vannak sokan, akik a problémát egyáltalán nem találják megoldhatónak, tekintettel arra, hogy az elharapódzott vallástalanságnak az iskola, még ha a tanítás a legtökéletesebb volna is, nem képes gátat vetni. Az én szerény véleményem az, hogy a hitoktatás módszertani részével a múltban eleget foglalkoztak és vagyunk is birtokában megfelelő tantervnek az összes iskolák számára.

A főnforgó súlyos baj orvoslását tehát másutt kell keresnünk, hogy újabb csalódást elkerüljünk.

Mindenekelőtt meg kell állapítanunk, hogy a zsidó vallásosság a héberolvasás elsajátításában és az imakönyv ismeretében gyökerezik. A középiskolai hitoktatásnak a számára kiszabott heti két óra mellett csak úgy lehet kellő hatása a vallásosságra, ha az elemi iskola a rendelkezésére álló négy év alatt eléri azt, hogy a gyermekek folyékonyan tudjanak olvasni héberül és legalább nagyjából ismerjék a liturgiát.

Nem lehetetlenség ezen cél elérése a zsidó iskolában, ahol a vallástanra 6—8 óra van kiszabva hetenkint. De még a községi iskolákban is, heti két óra mellett, amelyhez még a szombati istentisztelet járul, az eddiginél sokkal nagyobb eredményt lehet elérni, ha a tanító át van hatva felelősségteljes feladatától. Nem szabad tehát a községi iskolában sem mellőzni a szombati istentiszteletet, amelyen nem a karének legyen a fő, hanem a gyermekek imádkozása, oly módon, hogy a tanító mondatról-mondatra recitálja az imákat egész terjedelmökben. Szóval a gyermekek istentisztelete szűnjön meg pusztá formassággá lenni, ahogyan az jelenleg a legtöbb helyen van. Ha az elemi iskolából a tanuló kellő gyakorlattal a héber olvasásban és az imakönyv használatában átlép a középiskolába, az oktatás ott kívánatos intenzivitással folyhatik és nem fog előfordulni, hogy a bibliafordítás eredményét lehetetlenné teszi a héber olvasás nehézsége. Hogy pedig mindez ne maradjon tovább is pium desiderium, arra szükséges, hogy tanítóink és hitoktatóink vallásos életű emberek legyenek, aminőkkel eddig, sajnos, nem mindig dicsekedhetünk.

NE FOGADJON EL MÁST MINT

TUNGSRAM

HAZAI GYÁRTMÁNY. ÓVAKODJUNK UTÁNZATOKTÓL!

Gyártja: Az Egyesült Izzólámpa és villamossági r.-t., Újpest.

FELÍRÁSÚ VALÓDI
DRÓTLÁMPÁT.

Tiszta lehetetlenségnek tartjuk, hogy az oly tanítók, akik vallás tekintetében az árral usznak, vallásos zsidókat neveljenek a felekezetnek, és azért érvényt kell szerezniük a bölcsek tanításának: „Előbb ékesítsd magadat és csak aztán másokat.” Akik tehát zsidó tanítókat és hitoktatókat nevelnek, értessék meg velők, hogy ők a vallás szolgálatába lépnek és ehhez képest élniök és cselekedniök kell.

A zsidó községek valamennyi tisztviselőire ugyan-ez áll, hiszen ők is a felekezetet szolgálják; de különösen a tanítókra, akik nemzedékeket nevelnek.

Dr. Steinherz Jakab
székesfehérvári főrabbi.

HIREK.

...

Vadász Lipót kitüntetése. A király az igazságügyminisztérium államtitkáráját, *Vadász Lipót*ot, a Lipót-rend tiszti keresztjével tüntette ki. A legmagasabb rendjel ez, amely ma magyar zsidó mellét díszíti. A magas kitüntetés méltó megtisztelése úgy a jeles politikusnak, valamint az előkelő állami vezető tisztviselőnek, ki pozícióját minden kétség fölött álló nagy képességekkel, páratlan energiával, az országos nagy érdekekkel való teljes azonosítással és nemes, hazafias, lelkesedéssel tölti be. Az elismerés emez értékes jeléből egy-két sugár nyilván a magyar zsidóságra is vetődik, csak úgy, mint annak idején abból a tényből, hogy hosszú idő után *Vadász Lipót* dr. személyében választották ki azt a férfit, akit méltónak ítélték arra, hogy felekezetét az állami közigazgatás legfőbb szervei közt is képviselhesse. Azt hisszük, nem tévedünk, ha úgy véljük, hogy *Vadász Lipót* dr.-nak azzal a magas rendjellel való kitüntetése, amelyet más államtitkárok is kaptak, a magyar zsidóságra nézve annak is egy újabb bizonyossága kíván lenni, hogy hazafias, igaz, lelkes és közérdekű munkája a legmértékadóbb helyeken ugyanolyan megítélésben részesül, mint bármely más hitfelekezet kiválóságaié. Annál inkább szabad ezt talán föltételeznünk, mert *Vadász Lipót* dr. amellet, hogy a méltóságával járó munkakörnek a leghivebb és a legodaadóbb dologtevője, hitének is hű fia, meggyőződéses, lelkes ápolója, aki törekvéseinket meleg érdeklődéssel kíséri, s ahol erre módja nyílik, kulturális téren, irányítja is. Magas kitüntetése alkalmából a felekezet egyeteme nevében is köszöntjük és ama reményünknek adunk kifejezést, hogy úgy aktív állásában, mint egész élete folyamán mindig azzal a szeretettel és megértéssel fogja a magyar közélet és a magyar zsidóság ügyeit ápolni, amely a felekezet részére az ország elismerését biztosítani és tovább fokozni lesz képes. A háboru kitörése óta eltelt idő igazi nagy próbatétel volt, a magyar igazságügyi szolgálat részére. A normális jogviszonyokat ugyyszólván egyik

napról a másikra, sokszor a legnagyobb sietséggel, kényszer jogviszonyokká kellett átalakítani. A termelés, a forgalom, mezőgazdaság, ipar és kereskedelem rendjét, minden állampolgár jogi és szociális helyzetét, társadalmi viszonyait oly mélyreható változásoknak kellett alávetni, aminőre példa talán soha sem volt. E munka igen nagy át- és összefogó részének megoldása az igazságügyminisztérium feladata volt, amely permanens tettekre készséget, rengeteg nagy tájékozottságot, az igazság és jogérzet óriási problémáinak fölfejtését és ráadásul a szívós munkának, ernyedetlen szorgalomnak oly példáit követelte, amelyek mindenkoron emlékeztetések maradnak. A *Balogh Jenő* miniszter vezetése alatt álló igazságügyi minisztérium teljes fegyverzettel, a legmodernebb eszközökkel állott helyt ebben a munkában és hogy helyt állhatott, abban jelentékeny rész jutott *Vadász Lipót* dr. államtitkárnak, akinek éppen erészbeli kiváló szolgálatait jutalmazta a király a Lipót-rend tiszti keresztjével.

Háborus kitüntetések. Azokért a rendkívüli munkákért, amelyek a közigazgatás magasabb szerveinek a háboru folyamán, fokozott erővel és hazafias buzgalommal kellett végezniök, nagyobb számu főtisztviselő kapta meg a király elismerésének megillető jeleit. A főtisztviselők között viszonylag kevés számu zsidóhitű van, de akik vannak, emberül és mindenképpen kombattan-sökként állották meg a helyüket. Annak a tanubizonyossága ez, hogy csaknem valamennyinek a nevét ott találjuk azoké között, akik felé a királyi kitüntetések áradata most az ország rokonszenves és meleg érdeklődését irányítja. A kereskedelmi minisztérium személyzetéből gárdonyi *Neumann Károly* dr. miniszteri tanácsos, a Lipót-rend lovagkeresztjét, továbbá *Frank Ármin* főmérnök a Ferenc József-rend középkeresztjét kapta. Az államvasutak főtisztviselői közül *Ofner József* Duna-jobbparti üzletvezetőt, a harmadosztályu vaskorona-renddel, *Winkler Ignác* felügyelőt és *Schulhof Leó* főmérnököt a Ferenc József-rend lovagkeresztjével, *Brahm Miksa* lovag, min. tanácsos, a Déli vasut forgalmi vezérigazgatóját a legfelsőbb elismeréssel, domonyi *Domony Móricot*, a magyar folyam- és tengerhajózási r.-t. igazgatóját, a Ferenc József-rend tiszti keresztjéhez való csillaggal tüntették ki. A belügyminisztérium személyzetének kitüntetettjei közt találjuk a nem zsidó *Jekel Péter* dr.-on kívül, kinek nevét, mint a galíciai menekülők sorsának intézőjét, a háboru folyamán zsidó körökben is sokat dicsérték és aki most a harmadosztályu vaskorona rendjelet kapta, *Frank Odón* dr. egészségügyi főfelügyelőt. Őt a király a miniszteri tanácsosi címmel tüntette ki. A belügyminisztérium hatáskörébe tartozó államrendőrségi főtisztviselők sorában olvassuk továbbá *Schreiber Emil* dr. rendőrtanácsos nevét, akinek érdemei a Ferenc József-rend lovagkeresztjével nyertek elismerést. Még a pénzügyminisztérium tisztviselői között találunk egy oly kitüntetést, melyet idejegyezhetünk. *Baranyavári Ullmann István* miniszteri o. tanácsosi címmel felruházott pénzügyi titkárá ez, aki a Ferenc József-rend lovagkeresztjét kapta.

KIFOSZTHATLAN ALAMIZSNA-PERSELY.

Sem feltörni, sem bármi módon az ezüst vagy papírpénzt belőle kizsiedni nem lehet. (SZABADALMAZVA.) Falra vagy asztalra erősíthető, vaslemezről, nagyon erős kivitelben, Wehrheim-zárral, két kulccsal, tölgyfa színre festve és fényezve. 25 cm. magas, 20 cm. széles, 14 cm. mély, súlya 4-40 kilogramm. Ár csomagolással 35 korona. ■ Gyártja: ■

JURISICS MARTON Budapest, VI. ker., Rózsa-utca 51-53 szám.

— **Udvari tanácsos.** Szántó Menyhért min. osztálytanácsost, a Társadalmi Múzeum érdeműs vezetőjét, Öfelsége a király udvari tanácsossá nevezte ki.

— **Elnökválasztás Nagyváradon.** A nagyváradi kongr. hitközség a Wechsler Adolf elhunytával megüresedett elnöki állásra a f. hó 9-iki közgyűlésen egyhangúlag Adorján Ármin dr. ügyvédet választotta meg, akinek a helyi társadalmi és közéletben eddig is kiváló képességeinek megfelelő, nagy szerepet juttattak. Az újságírói asztal mellől emelkedett a közélet tényezői közé. Ma a Szigligeti írói társaság alelnöke, a közönyvtárnak biz. elnöke, a gyermekkert-egyesület alelnöke, az ügyvédi kamara vál. tagja, a Pénzügyintézetek Orsz. Szövetségének titkára, az ált. takarékpénztár igazgatósági h. elnöke, stb. A választás Fényes Manó elnöklete alatt folyt le és egyhangú lelkesedéssel juttatta az elnöki tisztséget — annyi más nevezetes tisztség után, mintegy azok koronájául Adorján Ármin dr.-nak. Az eredményt öttagu küldöttség közölte az új elnökkel, akit a választógyűlésre hívtak. Miután itt az elnöki széket a választási elnök átadta neki, Kecskeméti Lipót dr. nagyszabású beszédben üdvözölte. Utána az új elnöknek színes és tartalmas programbeszéde következett, mely nagy tetszéssel találkozott. A hitközségi tisztikar nevében Schütz Albert titkár mondott értékes üdvözlő beszédet. Végül Grosz Menyhért dr. indítványára kimondották, hogy Kecskeméti Ármin dr., Adorján Ármin dr. és Schütz Albert beszédeit egész terjedelmükben a jegyzőkönyvbe foglalják. A Népkönyvha-egyesület, az Izr. nőegyesület és a hitk. tantestülete az új elnököt küldöttségileg üdvözölte.

— **Dilemma.** A háborúból folyó állapotok sok mindenféle nehéz kérdést vetnek föl, melyeknek helyes megoldása közérdek volna. Ily nehéz kérdés például az is, amit egy hadbavonult vidéki korcsmárosnak a felesége terjesztett elénk, aki öt kis gyermekével maradt magára és kenyérkereső nélkül. A korcsma kenyérkereseti alkalmatosság lehet ugyan, de csak ott, ahol van fogyasztó. Már pedig a férfiaktól néptelen falvakon is oly nagyobb községekben is, ahol nincs katona — fogyasztó sincs. Az az asszony, aki e nehéz kérdéssel hozzánk fordult, ily községben él. Hadbavonult férje helyett nyitva és üzemből tartja ugyan a korcsmát, de mert keresete belőle, pláne annyi, hogy magát és öt gyermekét bármily szűkösen is eltarthatná, nincs, kényszerűségből igénybe vette a hadisegélyt. Egy darabig tehette, de följelentették, rajtűtöttek és nemcsak hogy a további hadisegély igénybevételének lehetőségétől ütötték el, hanem a fölvetett hadisegélyek visszafizetésében is elmarasztalták. A törvény szerint ez helyesen van így, mert a törvény azt mondja, hogy akinek nyitott üzlete van, az hadisegélyre igényt nem tarthat. A törvény nem vizsgálja azt, s ugylátszik, a végrehajtói sem kérdezik, hogy van-e a nyitott üzletből jövedelem vagy nincs. Sőt a törvény azt sem vizsgálja, hogy az üzlet becsukása, tehát a hadisegély megújítása — nem jelenti-e egyszersmind azt, hogy a kenyérkereseti forrás, a háboru utánra, a harcokból megtérő családfő részére is egyszer és mindenkorra elvész. Pedig a korcsmáros részére elvész, mert ha a

korcsmát a hadbavonult felesége becsukja, akkor a korcsmaengedély, aminek megszerzése oly nehéz és aminek eldobására a szövetségi szervezetek mindent megtesznek az országban, automatic megsemmisülnek. A hadbavonult korcsmárosok itthonmaradt feleségei tehát, ha arra az időre is gondolnak, amikor férjük s a családfenntartó újra visszatér, — vagy pláne ha az jut eszükbe, hogy nem is fog visszatérni és a családfenntartás gondja egészen az ő nyakukba szakad, — akkor sem zárhatják be korcsmájukat, ha az semmit sem jövedelmez. De miből éljenek gyermekeikkel, ha a „kereseti forrásuk“ egy falat kenyérrevalót sem ad? Kénytelen-kelletlen keresik tehát a maguk vélt igaza mellett a hadisegélyt, amire tulajdonképpen nem annak van joga, akinek nyitott üzlete mellett semmi keresete sincs, hanem annak, akinek üzlettel vagy üzlet nélkül sincs kenye. Mivel a korcsmárosok közt aránylag sok a zsidóhitű, az elénk terjesztett kérdés tulajdonképpen nemcsak beküldőjének a dilemmája, hanem sok-sok falusi korcsmáros családjának. Ezért tettük itt szóvá s ezért vetjük föl a kérdést: nem lehetne-e a hadbavonultak korcsmaengedélyeit a háboru tartamára szüneteltetni, hogy a kenyérkereset nélkül maradt özvegyek és gyermekek hadisegélyben legyenek részesíthetők?

— **Tisztviselői jubileum.** Ruszka R., a pesti chevra-kadisa jeles tisztviselője, huszonötödik szolgálati évét a napokban töltötte be. Ez alkalomból úgy az elnökség, mint tisztviselőtársai a figyelem kitüntető jeleiben részesítették, amit képességeivel, vasszorgalmával és szerénységével becsületesen ki is érdemelt. Winterberg Gyula udv. tanácsos elnök a jubiléumot szép ajándékkal lepte meg.

— **Zsidó tanár a madridi egyetemen.** Jehuda dr.-t, a madridi egyetem a héber nyelv tanárává nevezték ki. A nagy katolikus ország egyetemének héber-nyelvet tanító zsidóhitű tanára egy bagdadi család sarja, aki Jeruzsálemben született 1880-ban. Tanulmányait részben német iskolákban végezte. A héber nyelvtudományokra Heidelbergben és Strassburgban készült és miután tanulmányait befejezte, a berlini rabbiszemináriumon, a Lehranstalt für die Wissenschaft des Judentums-on, a biblia-magyarozat és a héber nyelv docense lett. Fiatal kora ellenére meglehetősen nagy irodalmi munkásságra tekinthetett vissza. Művei héber nyelvtudományi, lexikális, és népirodalmi, folkloristikus téren mozognak. Spanyolországba úgy került, hogy 1913-ban több kiváló spanyol közéleti férfiú meghívta, hogy a spanyol városokban a spanyol és marokkói zsidók történetéből tartson felolvasásokat. A hívást követte és nagy sikereket aratott. Hallgatói között tudósok, politikusok, képviselők mindig nagy számmal voltak. A spanyol király, Alfonz, több ízben fogadta kihallgatáson és általában nagy figyelemmel bánt vele. A háboru kitörése Jehuda dr. részére is lehetetlenné tette, hogy hazájába térjen vissza. A spanyol lapok már akkor emlegették, hogy a gyorsan népszerűvé vált tudóst jó volna biztos állással Spanyolországhoz kötni. Jehuda dr.-nak egyetemi tanárrá történt kinevezésével ez a kívánságuk teljesült. Mily különösek az élet utjai!

Nagyothallástól
fülzugástól meg-
szabadulhat,

Ha a legjobbnak, legkönnyebbnek bizonyult
aluminium hallókészüléket hordja. Fület
nem sérti. Kívülről nem látható. Két olda-
lán levő hártya hangfelfogóval van ellátva.
Kimerítő prospektust ingyen küld:

FARAGÓ JENŐ
BUDAPEST,
IX., Mester-utca 34.
Telefon: Jászai 28-63.

— **Kegyelet Szabolcsi Miksaért.** Vesszük a következő jegyzőkönyvet: Az Egyenlőség Tekintetes Szerkesztősége, Budapest. Az Egyesült Közömmáróm, Lajoskomárom, Maroshidvég és felsőnyéki Chevra Kadischa egyleti tagok annak idején mély fájdalommal vették tudomásul, felejtethetetlen szerkesztőjük, Szabolcsi Miksa ur elhunytát. Egyletünk minden egyes tagja a megboldogultnak, ki a magyar zsidóságnak odaadó uttörője volt s akinek a magyar zsidóság oly sok jót köszönhet, mindig hódoló tisztelője volt, s nem mulaszthatjuk el, hogy elhunytá feletti mély fájdalomunknak kifejezést ne adjunk. Minthogy azonban ezideig erre alkalom nem nyílt, az e hó 9-én tartott rendes évi közgyűlésünk alkalmával elhatároztuk, hogy elnökségünk útján hozzuk efeletti mély fájdalomunkat a tekintetes szerkesztőség becses tudomására, s hogy a megboldogult, felejtethetetlen emlékét jegyzőkönyvileg megörökítettük.

Amidőn még a tekintetes szerkesztőségnek mély részvétünket kifejezzük,

Maradunk hitrokoni üdvözléssel

Kelt Maroshidvég, 1916 június 9-én. Az Elnökség. Schindy Herman elnök. Schön Gyula, chevra-k. alelnöke. Grün Jakab pénztárnok.

— **Művészestély.** Az „A hávász Réim“ Felebaráti Szeretet-Egylet művészestélye f. hó 17-én a Vigadóban előkelő közönséggel telt házat hozott össze. Képvisele voltak a hatóságok, sőt a főkonzulátusok is. A művészestély művészi sikere semmi kívánni valót nem hagyott hátra. Strauss Adolf aktuális, nagyhatású és nagy tetszéssel fogadott szabadelőadása után a bolgárok-ról és törökökről, Deutsch Reneé kitűnő hegedűjátéka és Fodor Aranka, Herzog Stella, Hegyesi Stefi, Arányi Dezső és Budai Izsó énekszámai a közönség szünni nem akaró tapsait váltották ki. Nagy hatást ért el Balassa Jenő, a Vigszínház tagja, Szabolcsi Lajos „Ballada a dobbról“ című versével, melynek páratlan előadása fascinalta és percekig tartó tapsra ragadta a publikumot. Ezzel, valamint többi számaival, akár reggelig is kihívta volna a közönség. Az előadást egy trió zárta be, melyet nagy precizitással Czeisel Alice, Suschny Miksa és Tellemann Fülöp adtak elő. (r.)

— **A készülő nagy mű részére** e héten adataikat beküldötték: A *tab-i* és a *sajószentpéteri* orth. izr. hitközségek és a *nyiregyháza-i* statusquo hitközség.

— **A gyöngyösi st.-quo izr. hitközség** képviselőtestülete múlt év december 14-én tartott ülésében a következő fontos ügyeket intézte el. 1. Megállapította az 1916. évi költségvetést. 2. Meghonosította a kultuszadóval egyesített gabellaadó rendszert. 3. Megállapította néhai Schwarcz József dájón özvegyének nyugdíját és három még keresetképtelen árváinak nevelési járulékát. 4. Megbizta a dájón teendőket Grosz Lajos talmudtóra tanítót. 5. Megszavazott a hitk. tisztviselőknek 15% drágasági pótlékot.

— **Viharos ülés Londonban.** Londonban a minap gyűlés volt, amelyen Zangwill Izrael az oroszok embertelenségéről beszélt. Rámutatott arra, hogy Oroszországban mennyire üldözik a számbelileg kisebb nemzetiségeket és ezeken kívül különösen a zsidó hitűeket. Kifejtette, hogy Oroszország szövetségesének az az érdekük, hogy az üldözéseknek végét szakasszák, máskülönben Németország joggal mutathat rá arra, minő hamis az entente-nak az a jelszava, hogy a kis nemzetek jogaiért küzdene. Chesterton Cecil erre szót kért és kifejtette hogy ha Zangwill nem volna zsidó, a követeléseért föbe kellene löni. Mint zsidó, Zangwill mindenesetre védelmébe veheti a zsidókat. Szóló egyébként

azt vitatta, hogy nem antiszemita és a nézete az, hogy Palesztinát át kellene engedni a zsidóknak. Utána Shaw Bernhard jelentkezett szólásra. Ezt mondotta: Tessék engem valóban föbe lövetni, mert én, bár nem vagyok zsidó, mindenben osztom Zangwill nézetét. Heedman, az ismert szocialista és más szónokok is erősen kikelték az oroszok embertelenségei ellen.

— **Katonák peszachja.** Egy vidéki katonai tartalékkórház orvosa hosszabb levelet intézett hozzánk, amely a lap révén arra kívánja olvasóközönségünket figyelmeztetni, hogy ne feledkezzék meg a katonák peszachjáról, helyesebben ama szükségletekről, melyek ezzel az ünneppel együtt járnak. Szükségesnek tartaná, hogy peszach ünnepére a zsidóhitű katonák számára étkezési költségeik készpénzben adassanak ki, hogy belőle részükre ünnepi ellátást lehessen biztosítani. Kíváncsnak tartaná továbbá, hogy a hitközségek a fogoly zsidó katonáknak laskával és peszach étellel való ellátására külön tóraadományok följánlásának lehetőségeiről gondoskodjanak és a módosabb hitfelek a fölmerülő költségek fedezetlen részének kiegyenlítéséről gondoskodjanak. E javaslatok mindenesetre figyelmet érdemelnek és amennyiben megvalósításukra a mód adva van, e módok igénybevételét az erre illetékes tényezők nem is fogják elmulasztani. Künn a fronton persze alig lehet a zsidóhitű katonákat husvétii étellel ellátni, de a front mögött erre feltétlenül adva van a mód; épp úgy a zsidó foglyok ellátása sem ütközik technikai akadályokba. Mi különben úgy vagyunk értesülve, hogy a mi a zsidóhitű katonáink és foglyaink peszachi étellemezése érdekében megtehető, arra nézve minden erre illetékes fórum megteszi a töle telhetőt. A hitközségek a peszachi lisztszükségletek bejelentésénél figyelemmel voltak — a rendelkezésre bocsátható készletek erejéig — a helyőrségekbe osztott zsidóhitű katonák, továbbá a kezükügyébe eső foglyok szükségleteire is. De nyolc napra való anyagot kapni ma igen nehéz, a frontra idejében eljutatni és szétosztani meg éppenséggel lehetetlen. Ez nem azt jelenti, hogy most már hagyjunk mindent annyiban, hanem csak annyit, hogy mindent módjával csináljunk és lehetlenségeket a szorult helyzetben — az ezzel járó averziók elkerülése végett — ne erőltessünk. Különben jelenthetjük azt is, hogy úgy a pesti, mint a bécsi hitközség, miként a múlt évben, úgy a folyó évben is megtesz mindent, hogy a frontra is annyi laskát küldhessen a zsidóhitű katonák számára, amennyit csak lehet, ami természetesen a többi hitközségeket a reájuk eső e részbeli feladatok teljesítése alól nem mentesíti.

— **Kántor a koncerten.** Badenből írják nekünk, hogy ott folyó hó 22-ikén Orsini-Rosenberg grófnő védnökké alatt az elesett hősök árvái és özvegyei javára koncert lesz, amelynek legfőbb szereplője Jura Nándor, a bádeni zsidó hitk. főkántora. A nevezett főkántor, aki még fél éve sincs Badenben, mint az énekművészet egyik kiváló mestere és zenész sok tisztelőt és barátot szerzett. Jura Nándor tulajdonképpen operaénekes, aki vallási elvi okból hagyta el eredetileg választott pályáját és meggyőződésének hozott áldozatot. Képességei értékét mutatja az, hogy a berlini konzervatóriumon mint énektanár is működött, és Londonban, Berlinben, Münchenben, M. m. Frankfurtban, Bukarestben és vagy 3 évvel ezelőtt Budapesten is mint koncertművész nagy sikereket aratott. Erős, magával ragadó szimpátikus hangja miatt most Badenben igen megbecsülik és rendes templomi énekeinek is mindig vannak máshitű hallgatói is. Jura főkántor népszerűségének köszönhető, hogy a jótékonycélu hangverseny vonzóerejévé és központjává az ő művészetét választották.

— **Jótevény alapítvány.** Lederer Artur és neje Levy Alice hősi halált halt fiuk, Lederer István, a 4. lovaglós tüzérszázados zászlósának emlékének megörökítésére 132.000 korona névértékű, koronajáradékból álló alapítványt tettek Torontál megyében, a háboruban elesettek árvái és a letelepedésük javára.

— **Az igazi pap.** A csáktornyai cs. és kir. tartalékkórházból jelentik nekünk a következőket: A róm. kath. tábori lelkész sorra látogatta a kórházban fekvő betegeket, a súlyosabban sebesülteknek lelki vigasztalást nyújtott és együtt imádkozott velük. Amint így járt-kelt ágytól-ágyhoz, megint csak egy súlyos beteg mellé került, aki meleg szeretettől áradó szavait némi zavarral hallgatta. A lelkész észrevette a hatást és oka után tudakozódott. — Zsidó vagyok — mondotta nehezen a beteg. — Nem baj — felelte a lelkész és a vigasztaló szavak csak tovább ömlöttek az ajakáról. Végül biztatta, hogy csak keressen további enyhülést az imában. — Nincs imakönyvem, — nyögte ki a beteg. — Majd lesz, — nyugtatta meg a katolikus pap. És lett, személyesen a sajátjából vásárolta meg a katolikus pap a zsidó imakönyvet és még aznap átadta a nehéz zsidó betegnek. A felekezeti türelmességnek e szép példája ama sok fölemelő momentum közt is följegyzésre méltó, amit a háború a társadalom különböző rétegeiben elég bőven hoz létre. A róm. kath. pap neve, aki ennyire emberi tudott lenni: Fogadich Tamás tábori vikárius. Megérdemli, hogy el ne feledjük.

— **Kántorok hangversenye.** Az idei hangverseny-évad legjelentősebb eseményei közé tartozik az a nagyszabású művészestély, melyet izr. kántorok, egyházi énekesek és az „Omike“ főiskolai hallgatók énekkara január hó 26-án rendeznek a Fővárosi Vigadóban. A Burger Lajos karigazgató vezetése alatt álló hatalmas kórus, valamint a közreműködő művészek előadása iránt óriási az érdeklődés. Jegyek már csak korlátozott számban kaphatók Bárd és Rózsavölgyi zeneműkereskedésében.

— **Az apa kegyelete.** Blau Lajos nagykanizsai lakos hősi halált halt fia, Barta Artur dr. budapesti ügyvéd, emlékét megkapó módon örököztette meg. Azt az autót, melyen fiát a halál utólérte, a budapesti mentőegyesületnek ajándékozta, amelynek a megboldogult mindig támogatója volt. Ezenkívül különféle jótevény célokra 5300 koronát adományozott. Ebből 2000 korona jutott a kanizsai főgimnáziumnak és 2000 korona a kanizsai izr. hitközségnek alapítványul, 600 koronát egy kárpáti házra adott, a népkönyha 300, az izr. nőegylet és a keresztény nőegylet egyenként 100, a Vöröskereszt-Egylet 100 koronát kapott, 100 koronát pedig a szegények közt osztottak szét.

— **A lemergi főrabbi,** Caro Ezekiel dr. december 24-ikén szívszélütés következtében elhunyt. 1844-ben született Posenben, tehát 72 éves volt. Caro vloclaveki rabbi fia volt, aki 1863-ban részt vett a lengyel lázadásban. Boroszlóban és Heidelbergben tanulta a hittudományokat és a filozófiát. Először Dirschauban volt rabbi. A német-francia háború kitörése idején önként jelentkezett tábori rabbinak és hősiességéért a vaskereszttel tüntették ki. A háború után Erfurtban és

Pilsenben működött. Lembergben negyedszázadon át volt rabbi. Képességei itt mihamar utat nyitottak a számára. Tagja volt a városi képviselőtestületnek, vezetője sok emberbaráti intézménynek, felügyelője a zsidó középiskoláknak, elnöke a zsidó inassegítő Bernstein-alapítványnak. Mint hitszónok Kelet-Galicia határain túl is ismeretes volt. Irodalmi téren szintén működött; megírta a lemergi zsidók történetét és sok tankönyv került ki a keze alól. A háború kezdete óta Bécsben tartózkodott, ahol mint a galíciai menekültek gyermekei középiskoláinak felügyelője fejtett ki áldásos tevékenységet.

— **Elismerés.** Brassói felolvasása után Szabolcsi Lajos dr. a következő levelet kapta, melyet — minthogy nem személyes érdekűnek, de kulturális ügy diadalának tekintjük, — közlünk:

„Nagyságos dr. Szabolcsi Lajos urnak, Budapest. Elérkeztünk a legnehezebb feladathoz. Megköszönni Önnek azt a páratlan élvezetet és áldozatot, amit nekünk lejtvelével hozott. Kezdeményezésünk talán túlmerész volt ezen a nemzetiségi vidéken, de tudtuk, hogy Ön művészileg fogja ezt a most még kényes feladatot megoldani. És ez fokozott mértékben sikerült is. Olyanok érdeklődnek ma városunkban a zsidó irodalom és annak műfordításai iránt, akik ezelőtt erről semmit sem tudtak és mások, akik csak mosolyogtak rajta. Ez az elérhető legnagyobb eredmény, amit megköszönni méltán igen nehéz. Sablonosnak nem szeretnék lenni, a magasabb lendület pedig — sajnos — éppen ilyenkor hagyja el az embert. Fogadja ezért egyszerű szavainkat olyan melegséggel, ahogy azok íródtak. Szívvel jövő őszinte köszönetet mond a „Brassói Leányegylet“ nevében hazafias üdvözléssel Pap Edith, elnök, Zakariás Margit, h. titkár.

Magyar katona héber nyelvű harctéri naplója.

Érdekes és a maga nemében páratlan dokumentummal szolgálhatunk ma a közönségnek. Grünwald Lipót a 12. honvédegységre közkapotnája, polgári életben igen jónevű héber író, aki több szépen megírt héber történelmi munkával tette ismertté a nevét, az olasz fronton küzdve, a szent nyelven naplót vezetett harctéri élményeiről.

Grünwald önkéntesen jelentkezett az olaszok ellen, midőn áruló szövetségeseink megüzente a háborút és az Isonzó és Monfalcone melletti csatákban négy hónapon át résztvett. Valósággal isteni csoda, hogy egy golyólövésen kívül más baja nem történt. Sebesülten hazatérve rendelkezésünkre bocsátotta *héber nyelvű* harctéri naplóját, melynek néhány szép oldalát alább mutatjuk be közönségünknek és melyek a szent nyelv minden értőjét el fogják bájolni ékes és finom, bibliai és talmudi fordulatokkal telt nyelvezetükkel.

Ime mutatvány a héber naplóból:

(מספר היומי שלי דף 18.)

וכה דבר השר המאה: עד עתה הייתם רק בתור מלואים
(רעוערוע) אבל כעת הכינו עצמכם למלחמה כעת אתם תר

Katonáknak
nélkülözhetetlen!

ORTHODOX KÓSER HUSKONSERV Katonáknak
nélkülözhetetlen!

10 adag vegyes huskonserv 24 korona
előzetes fizetés ellenében.

Régi jó hírnevű orthodox vendéglő.
Kényelmes hálószobák. Mérsékelt havi előfizetés.

BLAU S. konservgyár
BUDAPEST,

VI. kerület, Laudon-utca 1. szám.

עם האויבים בשער. אתם תעברו חלוצים. לא תגירו מפני איש ואש! אז תפלות ובקשות נשמעו מכל איש. תחנונים מכל עבר ופינה. כולנו בקשו מאל אחד שיענו אותנו ביום צרה.

שם יבקש איש מאתנו בדמעות: אחי! אם אמות נא תקברני עם התמונה הזאת. תמונת אשתי היא האהובה עלי מאד. עם המכתבים הללו שקבלתי מאהובתי תקברני. אהובת היא. נעימה היתה לי בחיים ונעימה גם במותי. בקש שם איש אחד אשר עצר בכל כחו לבכות.

רק את בני הילד הרך. דבר אחד בבכי. רק את הקטן הזה. . . . נה יהיה עמו אם אמות. היה אלקים החיני לראות את הענף הרך הזה. ואם אמות! נא. אלקים היה אב ליתומים. חמול נא עליו. כה דבר האיש ופניו כלפי מעלה. וצער של אמי מתאונן אחד. מה יהיה עם העניה הזאת? אנכי נתתי לה לחם וכל טוב. ומלבעדי אין לה בי או בת מי יתן לה לחם. היה אמי אמי! אלקים היה אב לאלמנה.

והיהודי באש היה קבר ישראל. . . את גופי הפקרתי. אבל את נשמת. מי ילמוד משניות עבורי. מי ידליק נרות בעת יציאת נשמת. מי יאמר קדיש אחרי. הה מנין. טלית. תכריכין. ואנכי אקה ניר בידי וכותב בקשתי האחרונה. אם אמות פה. לקברני עיי יהודים המכירים אותי. על המצבה שלי תכתבו. פה נקבר יקותיאל יהודה גרינוואלד נהרג במלחמה בעת לחם בעד ארצו ארץ מולדתו. דמי יהיה לעד לעולם כי אזרחים אנחנו. דמי דם יהודי ימחה את האותיות שכתבו שונאי ישראל נגדנו. בדמי קניתי את זכותי. דם יהודים שנשפך פה יהיה לעד לעולם כי אנו עם עולם. עם בני המכביים עם מלומדי מלחמה. כי כל ימי חיינו מלחמה היה לנו והדם יהיה לעד.

אנכי כותב מכתבי האחרון לאשתי. „נא אמרי אם אמות בנוער יפתי. התכסה את עיני דומעת בבכי. או תפתה לבתך לעזוב את אהבתי. בעד אהבת איש אחר לזונה את שמי“.

ואתם אחי! פניתי ליהודים הבאים עמי אשר מספרם יותר משלשים בהמאה שלנו. דעו חובתכם. ועשו יותר מכוונתכם. אנו הולכים לעמוד בפרץ לפני האויב. לשמור את ארצנו הברוכה. עד נטף דמי האחרון אלחום. התדעו מה שעשו עם אונגאריא עמנו. אז בעת עוד חושך כסה הארץ. ודם יהודי היה הפקר וגשפך כמים. גם אז עמדו בני אונגאריא בפרץ מבלי ליתן מקום להמשחת מסע-הצלל (קרייצציג) לבוא לארצנו. התחזקו ידי. עשו. לחמו בכל כוחכם. בגאווה אנכי נושא את חרבי ללחום בעד ארצנו בעד מלכנו האהוב אל תשכחו יהודים מי אתם. מי היה אבותיכם. הראו לכל כי דם המכביים דם הגבורים בגידנו.

ומתוך הרגשות קדושות פרשו העם בבכי. „עד נטף דמינו האחרון לנו לוחמים“ קראו כולם. אנו יודעים. לעשות מה המוטל עלינו. ואנו עשינו גם אז. גם היום. עשינו. ועושים. ויחי ארץ אונגאריא. ויחי המלך נשמעו מכל פה. ושירים בפינו וכה אנו הולכים לפני האויב. וההר הגדול ראינו על חזרים אשא עיני. מאין יבוא עזרי? עזרי מאת ה'. ואתה ה'. שמע תפילתנו. וביום צרה ענינו.

Ferdításban a közölt rész így hangzik:

Csata előtt.

... És szólt a százados:

— Eddig tartalékban álltatok, katonák, de most készüljétek a harcra, szemtől-szembe fogtok állni az ellenséggel, ne ijedjétek meg senkitől és semmitől a világon! És erre csapatunkból mindenfelől sóhajok és imák hallátszóttak minden ember szájából. Imádkoztunk az Urhoz, hogy hallgasson meg bennünket a veszély idejében.

Az egyik könyörögve így szólt: Testvéreim! Ha meghalok, temessétek mellém e képet, szeretett hitvesemnek fényképét. És sirvafakadt. Egy másik, aki alig tudja visszatartani könnyeit, felkiált: A leveleket temessétek mellém, amelyeket hazulról kaptam. Hitvesem leveleit, ki halálomban ép úgy kedves lesz nekem, mint életemben volt. — Egy másik zokogva mondja: Mi lesz az én kis fiammal, ha meghalok? O Isten, ki engedted látnom e gyöngye sari felcsepere-dését, könyörülj rajta, ha elpusztulok. Te anyák atyja! — és az ég felé tekint. — Mi lesz az én özvegy anyámmal, kérdezi egy másik, — kit én tartottam el, kinek nincs senkije rajtam kívül, ki ad neki kenye-ret? Ó Anyám! Anyám! Isten! Légy apja az özvegy-nek! — Egy Basch nevű zsidó katona így szól: Ó csak zsidó módra temetnének el. Különben mit törő-döm a testemmel. A lelki üdvömmel mi lesz? Ki tanul értem misna j e s z t, ki gyújt fejem fölé halottas mécsest, ki mond értem kadist. Ó jaj, nem lesz minjan körülöttem, nem lesz halotti ruhám!

Én pedig papírt kapok kezembe és megirom utolsó kérésemet: Ha meghalok itt — irom — temes-senek el engem zsidók, kik ismernek engem és a sir-köveimre írjátok fel: Itt nyugszik Jekutiel Jehudo Grünwald, ki háboruban esett el, hazájáért küzdve, vére tanuskodjék örökké róla, hogy e földhöz tarto-zunk. Vérem, e zsidó vér mossa le a gyalázatos igé-ket, melyeket Izrael gyűlölői ellenünk irtak. Vérem-mel szereztem meg erre a jogot. És a zsidó vér, mely ehelyütt kiömlik, tanuskodjon róla örökké, hogy mi hajdankori hős nép utódjai vagyunk, a makabeusok fiai, a harcosok leszármazottai és e vér tanuskodjon róla, hogy nem volt egész életünk más, mint háború.

És feleségemnek megirom utolsó levelemet: Ó, mondd, ha előbb halok meg, holt tetemimre könyezve borítasz-e szemfödelet? S rábirhat-e majdan egy ifju szerelme, hogy elhagyod érte az én nevemet? („Szeptember végén“)

Azután odafordultam zsidóhitű katonáimhoz, kik-nek száma harmincnál több volt századunkban, és így szóltam hozzájuk:

— Testvéreim! Teljesítsétek kötelességteket, de tegyetek többet, mint amennyi töletek kitelik. Uton vagyunk most, hogy szembeszálljunk az ellenséggel, hogy megvédjük ezt az áldott szent földet. Harcoljatok utolsó csepp vérünkig. Hiszen Ti tudjátok, mit tett velünk Magyarország, Ti tudjátok, hogy akkor, mikor még sötét volt egész világon és a zsidó vér oly könnyen ömlött, mint a víz, már akkor a magya-rok voltak azok, akik elébe álltak a pusztító k e r e s z t e s - h a d j á r a t o k n a k és nem engedték be őket országunkba. Legyetek erősek, küzdjétek, vere-kedjétek, Testvéreim. Én büszkén rántom ki kardom-at Hazánkért, szeretett Királyunkért. Ne felejtsetek el, zsidók, kik vagytok, kik voltak apáitok, mutassá-tok meg mindenkinek, hogy makabeus vér, vitéz vér van ereinkben.

És társaim meghatva, könyezve, így szóltak szent érzelmektől áthatva: Az utolsó csepp vérün-kig fogunk harcolni és tudjuk azt, mi a kötelességünk és meg is fogjuk tenni; megtettük és meg is tesszük. Éljen Magyarország! Éljen a király! — hangzik az ajkokról.

Énekek zengenek és így megyünk az ellenség elé és feltünik előttünk a nagy hegy. (Monfalkone hegye.) A „hegyre“ vetem pillantásomat, mert onnan fakad az én segedelmem. Segítségem az Urtól jön. O Isten, hallgasd meg imánkat a veszedelem napján...

TÁRCA.

Az egeresi csoda

Irta: Hajdu Miklós

(Hatodik folytatás.)

Bizony, nem gondolta Elly, amikor fiatalos felbuzdulásában levelet írt Rotterdamba, hogy minő veszedelmeket idéz föl.

— No, kihasználja még ellenünk ez a Charles Hersh, amit vele tettünk! — mondták a papok.

Amikor aztán meghallották, micsoda nagy vagyion ura, mekkora vállalatnak áll az élén és milyen messzire nyulnak az összeköttetései, félni kezdtek tőle.

— El lehetünk rá készülve, — jósolta Roden, — hogy fölfedi ország-világ előtt, hogy a gyárunk nemcsak szerszámokat készít, de térít is. És nagy veszedelem származhat ebből.

Egy fiatal, szikár pap elszánt hangja hallatszott egyszerre.

— El kell hallgattatni a zsidót!

Minden szem rátapadt.

— Ha az olyan könnyen menne, — vetette közbe a főnök.

— Mi sem könnyebb! El kell hallgattatni, — úgy értem ezt, hogy másfelé kell terelni a gondolatait. Indítsunk ellene attakot, majd lefoglalja ez és elmegy a kedve attól, hogy nekünk ártson. Szent ez a háború a maga célzatában, hiszen kegyes munkánkat védelmezzük általa, nem szabad hát semmitől sem visszariadnunk.

Ez a tanácskozás vetette meg a Károly ellen indított hajsza alapját. A rotterdami sárga ház emberei álarc alatt támadtak. Chikagóba szállították rágalmaikat, hogy onnét aztán vad hullámmázzal csapjon a botrány szerte a világba.

VI.

Az egeresi csoda.

Csoda esett Homok-Egeresen. A kis falura tapadt egyszerre minden figyelő szem érdeklődése, mert ritka, nagy dolog, ami történt.

Pecsétes levél jött a vármegyétől a község házára, s ahogy bíró uram kisilabizálta az írást, majd hogy hanyatt nem vágódott. Elolvasta újra, meg újra a levelet, de még mindig kételkedve rázta a fejét.

Dologidő lévén, élő lény nem volt kivüle más a község házában, mint a kisbíró. No de neki hiába is magyarázza az alispán levelét. Talán meg se érti. Kiokoskodni rajta semmiesetre se tud.

Szaladt a bíró a vármegye írásával a mesterhez, az iskolába. A mester elolvasta a levelet.

— Letekintett ránk az isten! — mondta a bírónak.

— Hát igaz lehet, mester uram?

— Igaz-e? Persze, hogy igaz. Látja kend a vármegye pecsétjét, meg az alispán ur tulajdon aláírását.

A bíró most már olyan álmélkodással hallgatta a mester szavát, mintha nem is ő olvasta volna legelőbb a csodát.

— Arról szól a vármegye értesítése, hogy Homok-Egeres kisközség tűzkárosultjai kerek kétezer angol font adományt kaptak egy névtelen külföldi adakozótól, ami bizony a mi pénzünk szerint, írja a vármegye, ötvenezer korona. Ezénfelül kétezer angol fontot küldött a külföldi névtelen a zsidó hitközségnek templomépítésre. Ki kell ezt doboltatni, bíró uram . . .

Alkonyat felé, amikor a munkából hazatértek az emberek, nyakába akasztotta a kisbíró a dobót és kihirdette a nagy esetet. Mellette baktatott a bíró, aki büszkén bizonykodott a dobszó igazsága mellett. Az alispán levelét is megmutatta az örvendezőknek.

A nagy summa pénzt harmadnap kiosztotta a vármegye a tűzkárosultak között. A nagy csodáról beszélt az egész vármegye. És a leégett házikók helyén megindult a szorgos munka, boldog, elégedett emberek siettek fölépíteni elpusztult hajlékukat. Az új zsidó templomhoz is vitték a téglákat, gerendát, de még vasoszlopot is. Telik szép, nagy új templomra a sok pénzből.

Vályutól, téglától, főispántól, paptól és mestertől mindenki azt szerette volna megtudni, hát honnét is gyűjt a falura a nagy áldás . . . Ki adta a sok-sok pénzt? Ki az a gazdag ember, aki Amerikából ide lát Egeresbe? És itten is pont a legszegényebbek szegénységén esik meg a szive? De hát hiába volt minden találgatás. Az adakozó nevét nem tudták még se a vármegyénél, se Pesten.

— Csoda ez, csoda bizony . . . — mondogatták. Száz meg száz változata támadt a képzelet játekának. Ez is tudott valamit, amaz is és csakhamar egész legenda környékezte az égből aláhullott aranyakat.

Egy év alatt a leégett házak helyén új épületek emelkedtek és lábasjóságra is jutott a segítségből. Ahogy leáldozott a nap, rászállt a boldog falura a fantázia minden színeinek buja tarkasága és áldva emlegették az emberek a nagy szívet, aki megkönyörült nyomoruságukon.

Ki ez az ember? Kicsoda, micsoda lehet? Hol lakik . . .? Merre jár . . .? Ezekre a kérdésekre adott tarkábbnál tarkább válaszokat a fantázia . . . Persze senki se gondolt a kis árvagyerekre, aki tizenhat esztendővel ezelőtt lakatosságot tanult a Puszpán Andrisnál. Elment, elfeledték . . .

Készen állt az őszi ünnepekre az új zsidó templom. Pompás, magas, emeletes épület, még tornyot is tett rá a városi építész. Diszes és kedves belül is. Boldog büszkeséggel nézték a hívők és lázas türelmetlenséggel várták a fölszentelését.

Amikor aztán fölvirradt a nagy nap, ott volt a templomban mind az egész falu. Jöttek a környékből is sokan és magyar szóval avatta fel Isten új hajlékát szent rendeltetésére a városi pap.

— Hálaíma első áldozata fel a magasságba száll e világegyetem teremőjéhez, — mondta a pap — aki megengedte érnünk, hogy e gyönyörűséges hajlékban dicsérjük nevét. A második áldozat füstje pedig uszik, uszik a messzeségbe, át a hegyeken-völgyeken, át a tengereken és viszi forró köszönetünket egy nagy ember nagy szívéhez, aki istenes cselekedettel mutatott példát nekünk . . .

Imádság olyan bensőséggel ritkán hangzik el, mint most ebben a templomban elhangzott. Zsidó és nemzsidó megindulással áldotta a nagy jótévőt, aki

valahol a világ másik végén, éppen erről az elhagyatott kis faluról emlékezett meg csodás bőkezűséggel.

VII.

Hogy terem a boldogság?

Az öreg Puszpán Andris ott dolgozott a hajógyárban. Jól bántak vele, látták, hogy a főnök is gyakran megáll mellette és barátságos szóval kérdezget tőle sokmindent. Könnyebb természetű munkát kapott és meg volt elégedve a sorsával. Különösen akkor volt boldog, amikor a főnökének Egeresről beszélhetett és elmondhatta, mi minden újságot irnak hazulról.

De önkéntelenül is visszaidézte az öreg a hajókirály botrányának emlékeztét. A nagy hajsza maga mögött hagyott egy nagy kérdőjelet, azt a titkot: vajjon tulajdonképpen kik koholták a rágalmakat és mi okuk volt erre? És most az öreg Puszpán is egy titokról beszél.

— Roden Henrik ur bizony, nagyságos uram, szörnyen haragszik, mert az egeresi zsidófiu szépszerével szörnyen megalázta . . .

. . . . Megalázta? Szépszerével? És szörnyen? Megannyi megoldatlan kérdésként tolult ez Károly elé, de hiába töprengett, nem találta meg a titkok nyitját. Ujból eszébe jutott az Amerikából világgá kiürtölt vádaskodás, a törvényszéki tárgyalás, ahol a rágalmak közlöi azzal védekeztek, hogy ők megbízható kézből kapták adataikat, de forrásukat nem árulhatják el. Valaki áll a háttérben álarccal, gyáván, bujkálva; ennyi bizonyos. De ki ez a valaki?

És ime, most megint a háttérben történt valami. A sárga ház világi feje, Roder Henrik, megaláztatásról beszél és haragszik az egeresi zsidófiura, akit mindössze tán egy fél óráig látott életében, holott úgy kellett volna lennie, hogy már másnap el is fedje . . . Hiszen annyi sok szegény, elhagyatott ember vetődik be a sárga házba. Vajjon hányra emlékszik közülök Roden ur?

Ezek a titkozatosan különös dolgok sokat foglalkoztatták Hersh Károlyt. Vonatkozást és összefüggést keresett a két titokban, de hiába, nem találta meg a fonalat, ami a kettő közt van. Végre, hosszas töprengés után, nagy elhatározás érlelődött meg benne. Közölte a feleségével, hogy fölkeresi Rodent és megkérdezi tőle: mit vétett ellene az a homok-egeresi zsidófiu, akinek minden bűne csak az volt, hogy vallását nem dobta piacra, amikor kenyeret, boldogulást és mesés jövődöt kínáltak érte?

Elly felkacagott.

— Minden titkod zárát én tartom a kezemben . . .

— Oh, te mindig tréfálsz . . .

— Nem tréfálok. A legkomolyabban beszélek. Megoldom a nagy csomót. Én egy személyben dektív is vagyok, meg tettes is, ahogy akarod . . . Roden miattam haragszik rád!

Ezt már a meggyőződés és a vallomások különös hangján mondta.

Vége következik.

REGÉNY.

...

A CSILLAGOK FIA.

Irta: Szabolcsi Lajos.

MÁSODIK KÖNYV.

(20. folytatás.)

VIII.

Éjszaka, a templomban. A sötét oszlopok között alszik a csönd. Így, a homályban, úgy tetszik, mintha minden oszlop egy nagyszakállu, fehér aggastyán lenne, mely mozdulatlanul áll és hordozza vállain az óriási csarnokot.

Ahol az oszlopok véget érnek, egy erkély szökik ki az éjszakába. Az erkélyen oltár emelkedik. Az oltáron, mint haldokló vörös csillag, ég a parázs.

És az oltár előtt karjait összefonva, egy ifju pap.

Az éjszakába néz mozdulatlanul. Tiszta hegyi levegő áramlik feléje; valami mámoros tavaszi-nyári illatot söpör magával. Az erkély alatt alszik a város.

Alusznak a tornyok, a kupolák, a házak és alusznak az utcák. Itt-ott megmozdul egy késői ór. És szemben az erkélylyel alszik a király palotája, oszlopaival és fehér tetőivel.

Az alvó Jeruzsálem fölött csak az az egy oltár virraszt apró csillagával. És az oltárnál a pap.

Nyugat felé pillant, nyugat felé. Arra van a tenger, az örök, tiszta tenger és a tengeren most a hajók is megállnak és eloltják fényeiket és alszanak. De ő a tengeren túl szeretne nézni, messze-messze, ahol összeér a csillag a földdel, ahol most is világosság van, nappal és éjszaka.

Nyugat felé, ahol Róma tüze fénylik örökkön.

Miről álmodik ott a császár? Mit terveznek a szenátorok? Mi készül most ez ellen az alvó város ellen?

Az ifju pap fölemeli kezeit az oltár fölé és imádkozik.

— Eleázár . . .

A pap abbahagyja az imát és megrezzen. Valaki nevéen szólította az éjszakában. Kihajol az erkélyről. De lenn az utcán senki.

— Eleázár . . .

A hang az oszlopcsarnokból jön. A pap megfordul. A sötét oszlopok közt mintha egy árnyék állana.

— Ki szól?

— Nem ismeresz?

A pap kutatva néz a homályba. Ki lehet? A papok most mind távol vannak. Lenn a kapunál két ór vigyáz. Ki jöhetett be? Az oszlopok közt az árnyék ujra megmozdul.

A pap a parázsfogóval felszítja a tüzet. A láng kéken csap fel a hamvadó parászból és villámot vet az oszlopok homályába. Csak egy pillanatra. Egy férfi áll ott, köpenybe burkolva, csapzott hajjal és kusza szakállal és a köpenyegét felhuzva a nyakáig. Mikor a láng rávilágít, ösztönszerűen lehunyja a szemét.

A pap rémülten felkiált:

Naponta frissen vágott

orth. kóser

baromfi **legolcsóbb árban kapható.**

Herschkovits Hermanné

Budapest, VII., Klauzál-tér 4.

— Acher! Acher! Te vagy!

— Én vagyok, Eleázár. Egykori mestered a tiberiási iskolán. Emlékszel reám?

Az utcán lépések hallatszanak. Az örök figyelmessé lettek a beszédre és keresik a zaj okát. Eleázár elhallgat. Azután, mikor a lépések elcsitulnak, féloldalt fordulva, a hátát egy oszlopnak préselve, reszketve és halkán, — mintha a homálylyal folytatna párbeszédet — kezd befelé beszélni:

— Hogy jutottál ide, Acher? Mi azt hittük, hogy Rómában vagy és ott elpusztultál?

A válasz suttogva jön a sötétből:

— Nem pusztultam el. Visszajöttem. Folytatom a munkámat. Itt már nem ismer senki. Megőszült a hajam és megnőtt a szakállam. És te sem fogsz feladni a katonáknak, mert te a tanítványom voltál. Két napja lappangok a templomban; beeresztettek, koldusnak néztek. Két napja várom, hogy beszélhessek veled, Eleázár . . .

— Távozz és hagyj imádkozni . . .

— Most nincs az ideje az imának. Szükségem van rád.

— Miért jöttél vissza, Acher? Miért nem maradtál Rómában? Miért támadtál fel? Te befejezted köztünk az életedet. Mi dolgoz neked ezen a földön? Ez a föld kidobott magából. Miért jöttél vissza?

— Visszajöttem, hogy boszut álljak Izraelen . . .

Egy pillanatnyi nehéz csönd. Azután újból megkezdődik a párbeszéd.

— Eleázár, mindenről tudok, ami veled történt és történni fog. Te vagy a kedvenc papja a királynak. Téged fognak megtenni főpapnak, a jeruzsálemi templom főpapjának. És nekem szükségem van a jeruzsálemi templom főpapjára.

— Távozz, Acher . . .

— Meddig tarthat ez a játék itt, mit gondolsz? Meddig lesz király a te királyod? Meddig lesz templom a te templomod? Hamarabb, mint egy csillag lefut az égről, vége lesz itt az ünnepnek. Csak siesetek vele. Egy hete, hogy bevonult a király Jeruzsálembe. Jövő héten összeül a szinhedrion. Azután felavatnak téged főpappá. De tudod-e, hány hetetek van még, Eleázár?

— Mi győztünk és szabadok vagunk . . .

— De meddig, tévelygő, meddig? Meddig türi Róma a ti győzelmeteket? Tudod-e, hogy mint a felhők, özönlenek már az új légiók Itália felé és azután ide irányítják őket és majd elborítják ezt a kis földet, mintha sosem lett volna?

— Velünk van az Isten és az ő küldötte . . .

— Mit tud a csillagok fia egy millió római katonával szemben? És ő csak addig erős, míg mögötte az egész nép. És amint kettészakad a hadserege, vége van . . .

— A nép mögötte marad, Acher . . .

— De ránk nem számítsz, Eleázár? Miránk, akik itt bujkálunk a városban, nannal a pincékben, éjszaka tanácskozva elsötétített ablakok mögött, mi, akik ássuk, ássuk alattatok a földet, mi, akik viszályt fogunk szítani, akik elégedetlenséget lobbantunk, akik lázadást kovácsolunk a föld alatt . . . mi szét fogjuk szakítani a népet és összetörjük Bar-Kochba kardját.

A halk beszéd megint elhallgat egy pillanatra. Azután, mint a rejtett láng, végtelen izgalomban fellobban megint:

— Kik vagytok ti, Acher?

— Mi a bujdosók vagyunk, Eleázár. Akiket kitagadtak a tudósok, akiket üldöz a zsidó gőg, akik nem bírjuk ezt a kemény és szigorú vallást, az istentelenek és az ellenzők, akik békén és boldogan akarunk élni a pogány istenek ege alatt. Mi, akiket megbántottatok, akiket kitagadtatok, mi meg fogjuk dönteni az új királyságot és szét fogjuk zuzni ezt a népet, mely kidobott magából. Szükségünk van rád, Eleázár. Kell, hogy egy bizalmas emberünk legyen a király közelében, aki értesít bennünket mindenről. Emlékszem rád növendékkorodból, hogy szereted az aranyat és imádod a drágaköveket. Kell-e kincs, Eleázár? Kell-e gyémánt és igazgyöngy, kell-e pénz, arany és ezüst, amennyit kívánsz? Tied lesz minden, amit akarsz. Velem bujdosik itt a városban a római császár egyik bizalmasa. Az majd följegvzi nevedet a jutalomraméltók közé. Az első légió, mely ide bevonul, elhozza kincstárában a te jutalmadat is. Tarts velünk, Eleázár . . .

— Én hü vagyok az én vezéremhez, ki megváltotta az ő népét a rabságból. Ő majd megmenti minden veszélytől. Mert én hiszem, ő az, akit Izrael várt ezerévek óta, ő az, akiért sirtunk számtalanszor, ő az, aki eljött, hogy segítsen rajtunk. És téged, Acher, feladlak a katonáknak és az éjjeli öröknek. Távozz, mert bajod esik . . .

— Mily néven adsz fel, Eleázár? Nincs nekem nevem, elvettétek tőlem az apám nevét és az enyémet. Acher nem név. Hiába adsz fel, Eleázár, nem ismernek rám és ha elfognak, ezerszer megboszulnak a többiek. De most én magam jöttem el hozzád nevükben és te bánod meg, ha elutasítasz. Eljöttem megmondani neked: hogy hiába. Hiába a győzelem, hiába a csodák, hiába az öröm és a diadalünnepek. Ujra széttörnek majd benneteket . . .

— Az Ur velünk van, Acher. Őt nem lehet legyőzni.

— Akkor az istenek csatája lesz ez. Meglátjuk, ki erősebb, a ti istenetek, az ő maroknyi népével, vagy Jupiter, a mienk, kinek harminc légiója van. Légy a mi emberünk, Eleázár, utoljára kérlek . . . Mennyi kincs kell neked? Hány véka drágakő?

— Kiáltok az örökért . . .

— Az örök már nem találhat itt, s te most nem mozdulhatsz el a tűz mellől, hogy rám rohanj. Az örök azt fogják hinni, hogy lázálmod volt. Most van amugy is Tamuz babonás hava és Tamuz éjszakáján, jól tudod, jár Agrath istennő az ártatlanok veszedelmére negyvenezer fehér démonával. Én is démon vagyok, mondd ki a varázsszót, eltünök, mint az illat . . .

Rekedt, halk kacagás hallatszott e szavakkal az oszlopok közül. Azután mélységes csend támadt. A pap visszafordult és ekkor a suttogó hang újra megszólalt:

— Eleázár . . .

— Itt vagy még, Acher? Virrad már és rád találnak a hajnali énekesek.

— Egy kérdésem van még, Eleázár. Jövő héten összeül a nagy szinhedrion. Csak néhány tudóst várnak még Babilóniából. Mit gondolsz a szinhedrionról, Eleázár?

— A király hívta össze a mestereket. Ő épített nekik új hajlékot.

— A te királyod pásztor volt a Libanonban. Azt sem tudja senki, honnan jött, ki szülte. Én ismerem a mestereket, Eleázár. Én köztük voltam és félttem tőlük. Meghódolnak-e a mesterek egy katoná előtt? Meghódolnak-e egy megváltó előtt?

Eleázár keletre nézett, honnan vörhenyes fény kezdett tündökölni az égen. Minden átmenet nélkül mint e különös hónapban szokásos, világosodott. Az alvó város felmerült a sötétből, mint egy tenger mélységéből és ott feküdt a dombok és erdők zöld szőnyegén, mintha most rávarázsolták volna. A nagy, sárga sánc északon erős, élénk világításban kezdett fürödni, az utcák fehéren kigyóztak a kora hajnali fényben. A házakban, mint a felnyiló szemek, fellebbentek az ablak-függönyök. Eleázár hátranézett az oszlop-folyosóra.

Egy elsuhanó árnyék látszott a félhomályban, az ébredő oszlopok között. Távrolról, halkan valaki nevetett:

— Eljövök újra, Eleázár . . .

A fiatal pap szédülő fejjel, reszketve nézett le az ébredő városra. Végigsimitott a homlokán. Tisztehez hiven, kitárta aztán karjait és felkiáltott az erkélyen:

— *Bárkói! Bárkói!* Hajnalodik!

Egy kürt harsant meg odalent; az örök a templom előtt fölemelték hangszerüket, riadót fújtak és elnyujtva ismételték:

— Bárkói . . .

A királyi palota őrsége átvette a riadót. Az utcasarkokon katonák jelentek meg kürtökkel és az egész városon át halkan, mint hajnali zene, szállt hullámozva a jelszó:

— Ba-a-a-r-kó-i-i . . .

A levegőben enyhe nárdusillat uszott a dombok felől. A jeruzsálemi hajnal, mint egy színes fátylakba öltözött leány, átlebegett az utcákon. A házak kapui kinyíltak. Teherhordók és rabszolgák jelentek meg. A tereken egy-egy tevé hajszoztak fürge árusok.

Eleázár pap az erkélyen állt és várta a templomi énekesek reggeli felvonulását. Az ébredő várost nézte és a királyi palotát, melynek ép akkor nyílt meg hatalmas kapuja. Örjárat vonult be és csakhamar bevezettek egy ficánkoló, fekete, arabs telivért, a király paripáját.

Azután a kürtök, trombiták és dobok zenéje és az utcák növekvő zsivaja fölött büszkén fölkelt a nap. A templomban megszólalt a reggeli kórus. És a palotája kapuján, lóháton, mosolyogva, arccal a napnak, megjelent a király.

(Vége a második könyvnek. Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

...

A betétek emelkedése. A háborus közgazdasági életnek figyelemreméltó jelensége a pénzintézetek betétállományának állandó emelkedése. Aki a háboru kitörésekor azt hitte, hogy a közönség meg fogja rohanni a bankokat, súlyosan csalódott. Még a háboru első heteiben sem voltak megrohanások, pedig akkor egy idegfeszítő, lázas hangulat uralta a lelkeket. És bár kétségtelen, hogy a betétek annak idején nagyobb mértékben vették igénybe, mint normális időkben, ez sehol sem haladta túl azt a mértéket, amelyre a mozgósítás folytán előállott nagyobb készpénzszükségletekre való tekintettel bankjainknak feltétlenül számítaniok kellett. Azóta mindannyian alkalmazkodunk a háborus viszonyokhoz és ennek az átalakulásnak fölöttébb becses jelensége az a bizalom, amelyet a közönség a pénzintézeteknél elhelyezett betétek biztonságába vetett. Ennek az érett gondolkodásra és a háboru győzelmes megvívására vetett rendíthetetlen hitre valló bizalomnak a gyümölcse: a betéteknek az az örvendetes emelkedése, amelyről most a pénzintézetek sorra számot adnak. A háborus konjunktúrában gyökerező rendkívüli kereseti viszonyok folytán felszaporodott tőkék nagyrésze is a bankokba vándorolt és ennek tulajdonítható, hogy a pénzintézetek betétállományának emelkedése a normális idők átlagát lényegesen túlhaladja. Ez a tény annál becsesebb, mert hiszen köztudomásu, hogy a három hadikölcsön a betéteket igen nagy mértékben vette igénybe. A bankok hatalmasan megnövekedett betétállománya biztató erőtartalmat jelent számunkra a háboru utáni időre, amikor ezt az erőtartalmat beállíthatjuk majd a produktív, alkotó munka szolgálatába.

A betétállomány emelkedése természetesen a fővárosi vezető pénzintézeteknél ölti a legnagyobb mértéket, de a vidéki pénzintézetek jelentései is rendkívüli betétmozgalomról számolnak be. A *Magyar Általános Hitelbanknál* 1915-ben a betétek és a hitelezők összege az előző évi 444 millió koronáról körülbelül 730 millió koronára emelkedtek. A *Pesti Magyar Kereskedelmi Bank* betétállománya az előző évi 470 millió koronával szemben 1915. év végén a 600 millió koronát is jóval túlhaladta. A *Pesti Hazai Első Takarékpénztár-Egyesületnél* az általa kezelt összes betétek álladéka 112 millió koronával emelkedett és immár 588 millió koronára rug. A *Magyar Leszámitoló és Pénzváltóbank* betétállománya 192 millió koronára emelkedett. A *Magyar Bank és Kereskedelmi Részvénytársaság betétállománya* 63 millió a 93 milliót, ami 28 millió koronás emelkedést jelent. Az *Országos Központi Takarékpénztárnál* a betétek elérték a 93 milliót, ami 28 millió koronát emelkedést jelent. Az *Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár* betétei az 1914. évi 83 millióval szemben 100 millió koronán felüli összegre emelkedtek. A *Belvárosi Takarékpénztár* betétállománya 30 millióról 40 millióra, a *Magyar Általános Takarékpénztáré* 56 millióról 70 millióra, a „*Hermes*”-nél pedig 29 millióról 38 millióra emelkedett a betétállomány.

Magyar-hollandi biztosító r.-t. cég alatt 3 millió korona alaptőkével új biztosító intézet létesült Budapesten. Az új magyar társaság elnökévé Nagy Ferencz nyugalmazott államtitkár, az igazgatóság tagjaivá *Ángyán Béla* dr. egyetemi tanár, *Iklódi-Szabó János* orsz. képviselő, *Johan Frederik Lodewijk Blankenberg*, *Jakob van Schevichaven* *Henri Smitszaer* dr., az amsterdami „*Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en Lijfrente*” vezérigazgatói, továbbá *Vándor Károly*, *Reach Tibor* és *Vreede Jan*, a Hollandi magyar fiókjának igazgatói választottak meg. A felügyelő-bizottság tagjai lettek: *Bárczy Gusztáv*, *Henrik de Vries* dr. (Amsterdam) és *Fedderus János Clinge*, Németalföld budapesti főkonzulja.

A **brassói Cellulozegár R.-T.** a napokban tartotta meg rendes évi közgyűlését, melyen az igazgatóságnak, valamint a felügyelő-bizottságnak a felmentvényt minden irányban megadták.

Gyűjtéseink.

E héten a következő adományok folytak be hozzánk:

A szentföldi nyomorgó hitfelek számára:

Brüll Samu és neje (Ujkigyós) Tewan Mihály temetése alkalmából koszorúmegváltás címén	20.— K
Érsekújvári Palesztina-Segítőbizottság gyűjtése, beküldi Winter Zsigmond szentföldi megbízott	200.— „
Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése Gross Salamon tanító útján	50.— „
Ungár Lipót (Zalasöjtör) és Grünfeld Manó (Pusztamagyarád) ¹⁾	25.— „
Bender Adolf rabbi (Zalalövő) gyűjtése ²⁾	59.28 „
N. N. (Tapolca, kiosztásból adomány)	14.— „
Schlichter Mór budapesti lakos a dettai izr. hitközség útján. Beküldte a XXIII. izr. községkerület elnöksége (Temesvár)	10.— „
Ómoraviczai Ungár József (Bács-Kossuthfalva) ³⁾	100.— „
Deutsch Zsigmond (Dégh) Klein Albert ker. rabbi (Szilasbálhás) útján	10.— „
Összesen	488.28 K
A mult hétig kimutatott összeg	18,267.05 „
Együtt	18,755.33 K

Hósi halált halt zsidó katonák özvegyei és árvái javára (az Egyenlőség alapja a pesti izr. nőegyletnél):

Karl Königer u. Sohn cég hivatalnokai Grünberger Elza halála alkalmából koszorúmegváltás címén; beküldő Maitinszky Manóné (Temesrékas)	40.— K
Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése, Gross Salamon tanító útján	50.— „
Összesen	90.— K
A mult hétig kimutatott összeg	2667.61 „
Együtt	2757.61 K

A vak katonák javára:

Aradi izr. hitközség (1915. évi templomi adományok) ⁴⁾	265.— K
Hegyesi Jenő szakaszvezető Klein Nándor hitk. jegyző (Dés) útján	5.— „
Vogl László (Székesfehérvár)	10.— „
Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése, Gross Salamon tanító útján	30.— „
Összesen	310.— K
A mult hétig kimutatott összeg	4505.68 „
Együtt	4815.68 K

A hadbavonultak és elesettek özvegyei és árvái javára:

Hegyesi Jenő szakaszvezető Klein Nándor hitk. jegyző (Dés) útján	10.— K
Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése, Gross Salamon tanító útján	50.— „
Összesen	60.— K
A mult hétig kimutatott összeg	1748.67 „
Együtt	1808.67 K

A rokkant katonáknak:

Aradi izr. hitközség (1915. évi templomi adományok) ⁵⁾	293.— K
Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése, Gross Salamon tanító útján	60.— „
Összesen	353.— K
A mult hétig kimutatott összeg	1234.66 „
Együtt	1587.66 K

Az oroszdulla felvidéki zsidó hitközségek javára:

Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése, Gross Salamon tanító útján	20.— K
Ómoraviczai Ungár József (Bácskossuthfalva)	100.— „
Összesen	120.— K
A mult hétig kimutatott összeg	3088.53 „
Együtt	3208.53 „

Salgó (Schlesinger) Jenő műlába elkészítésére:

Keszler Mórné (Zalabér)	5.— K
Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése, Gross Salamon tanító útján	10.— „
Összesen	15.— K
A mult hétig kimutatott összeg	19.— K
Együtt	34.— K

Harctéri istentiszteletekhez imakönyvre:

Erdélyi Sándor (Galgóc)	5.— K
Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése, Gross Salamon tanító útján	10.— „
Összesen	15.— K
A mult hétig kimutatott összeg	30.— „
Együtt	45.— K

Magyar Vöröskereszt-Egylet részére:

Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése, Gross Salamon tanító útján	10.— K
A mult hétig kimutatott összeg	274.67 „
Együtt	284.67 K

A Vörös Félhold javára:

Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése, Gross Salamon tanító útján	20.— K
A mult hétig kimutatott összeg	25.— „
Együtt	45.— K

A bolgár Vöröskereszt-egylet részére:

Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése, Gross Salamon tanító útján	20.— K
A mult hétig kimutatott összeg	14.— K
Együtt	34.— K

A pesti izr. hitközség által fenntartott foglalkoztató műhely számára:

Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése, Gross Salamon tanító útján	17.— K
--	--------

A Nemzeti Áldozatkészség szobrára:

Bácsalmási izr. hitközség gyűjtése, Gross Salamon tanító útján	10.— K
--	--------

A befolyt 1528 K 28 fillérből 488 K 28 fillért a palesztinai segítőbizottság elnökének Lederer Sándor dr.-nak adtunk át, 90 K-t a pesti izr. nőegylet Egyenlőség alapjához utaltunk át, 310 K-t a vak katonák javára, 60 K-t a hadbavonultak családtagjai és az elesettek özvegyei és árvái javára, 353 K-t a rokkant katonák javára a hadsegélyző bizottság elnökének küldtünk, 120 K-át az oroszdulla felvidéki zsidó hitközségek javára takarékpénztárba helyeztünk, 15 K-t műlábkészítésre a visszatért hősnek adtunk át, 15 K-t imakönyvekre az Orsz. Rabbiegyesülethez küldtünk, 10 K-át a Magyar Vöröskereszt-egyesülethez, 20 K-t a Vörös Félhold javára a Magyar Bankhoz, 20 K-t a bolgár Vöröskereszt-egylet részére a P. Lloyd szerkesztőségéhez juttattunk, 17 K-t a foglalkoztató műhely részére a pesti izr. hitközséghez küldtünk be és 10 K-t a Nemzeti Áldozatkészség szobrára a Honv. Min. Hadsegélyző hivatalának.

Eddigi hadi gyűjtéseink eredménye:

A mult hétig kimutatva	46,177.10 K
Főntebb részletezve az e heti gyűjtés	1,528.28 „
Összesen	47,705.38 K

¹⁾ Hozzájárultak: Ungár Lipót Zalasöjtör 20, Grünfeld Manó Pusztamagyarád 5 K-val. Az összegből 20 K az Oest-Ung.-Mähr.-Böhm. israel. Gemeinde és 5 K Wwe Ignaz Schwarzstein, Jerusalem címre küldendő.

²⁾ Hozzájárultak: Bender Adolf rabbi 10, Haas Ferenc 11, Neufeld Lajos 2.50, Schwarc József 2.40, Hilmayer Zsigmond 3.27, Brünner Jenő 16.97, Kripka Dezső szeszgyárvezető 6, Korn Sámuel uradalmi kasznár 7.14 K.

³⁾ Ebből 25 K Wéber Dávidnak és 25 K Wéber Benczionnak Jeruzsálemben.

⁴⁾ Hozzájárultak: Hoffmann László 10, Kalmár József 5, Glück József 5, Vajda Ferenc 2, Kertész Jenő 10, Pick Ernő 10, Lenkovits Nándor 10, Dávid Vilmos 5, Freud Fülöp 10, Kornis Armin 10, Rosenzweig Herman 20, Spitáler Rudolf 10, Radó Gyula 10, Rosenberg Arnold 20, Messer Ede 10, Schäffer Henrik 10, Gárdos Imre 2, Havas Sándor 15, Szántó Herman 20, Kertész Béla 20, Fenyő László 10, Szemere Manó 2, Gottlieb Adolf 5, Karpf Mór 10, Winter Béla 5, Fischer Adolf 10, dr. Vág-völgyi Lajos 4, Kilényi Adolf 5 K.

⁵⁾ Hozzájárultak: Geller Izidor 10, Landauer Sámuel 10, öz. Hay Józsefné 5, Leichter Lipót 30, Freud Fülöp 10, Eisler Ede 5, Kornis Armin 10, Kornis Zsigmond 25, Kádár József 25, Rosenberg Arnold 20, Bing Hugó 50, Schäffer Henrik 10, Grünberger Jenő 5, Herczeg Herman 10, Hoffmann László 15, Vajda József 10, Stern Károly 2, Fülöp Dezső 10, Krausz N. 2, Lorencz Lipót 3, Lengyel Aladár 2, Sági Henrik 8, Vág-völgyi Endre 1, Pongrácz Gyula 10, Kovács Sándor 5 K.

NAPTÁR.

Vasárnap. (1916 január hó 23-ika.) 5676. Sevat hó 18-ika. Hétfő 19-ike. Kedd 20-ika. Szerda 21-ike. Csütörtök 22-ike. Péntek 23-ika. Szombat 24-ike. Hetiszidra: „Mispotim“ (Mózes második könyvének 21., 22., 23. és 24-ik fejezete.) Haftorah: „Hadorov aser hojoh“ ... (Jeremiás könyvének 34. fejezetének 8-ik versétől a 22-ik verséig, valamint a 25. és 26. versei)

Előfizetési felhívás! Azokat a tisztelt előfizetőinket, akiknek előfizetése 1916. évi február hó 1-én lejár, tisztelettel felkérjük, sziveskednének előfizetésüket megújítani, különben a lapot, sajnálatunkra, részükre beszüntetni leszünk kénytelenek. *A kiadóhivatal.*

Felelős szerkesztő és kiadó: Dr. Szabolcsi Lajos.

Pályázat

a vágujhelyi izr. (statusquo ante) hitközség *titkári állására*. A magyar-német és héber nyelvben jártas hadmentes pályázók, akik a hitközségi irodai teendőkben teljes jártassággal birnak, pályázatukat életkoruk megjelölésével, a hitközségi elnökséghez febr. 1-ig küldhetik be. Hitoktatói képesítéssel bírók előnyben részesülnek. Fizetés évi legalább 2500 K. megfelelő mellékjövedelem és szabad lakás. Az állás azonnal betöltendő.

Vágujhely, 1916. január hó 17-én.

*Vágujhelyi izr. hitközség
előljárósága.*

* Nagyothallók, fülzugásban szenvedők előnyösen cselekszenek, ha az alumínium hallókészülékről szóló leírást meghozatják. E készülék előnye, hogy a fülben kívülről nem látható, két végén hártyával van ellátva, melyet egy hangfogó köt össze. Prospektust — lapunkra való hivatkozással — ingyen küld: Faragó, Budapest, Mester-u. 34.

Egy jó házból való, vallásos izraelita fiú tanulónak felvétetik.
Dancziger József cukrász,
Rombach-utca 13.

„KEGYELET” exhumálási és hazaszállítási vállalat. Budapest, Andrassy - utca 13. I. 1. Telephon 53-32. — Ezközlí a harotéron elesett hősök exhumálását, hazaszállítást, a szükséges engedély megszerzését.

HIRDETÉSEK.

**OLAJMÜVEK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
KOHN ADOLF ÉS TÁRSA**

BUDAPEST,

V., BATHORY-UTCA 5. SZÁM.

TELEFON: 8-22. és 57-68.

**Szabadalmazott osztrák-magyar
államvasut társaság
magyar bányái, hutái
és uradalmainak igazgatósága**

Budapest,

IV., Egyetem-utca 1. szám.

Telefon: 73-62. vagy 101-46.

Telefon : József 41-47.

OC OOOOOOOOOOOOOO

Gróf Sámuel és Fia

Budapest

marhabizományosok

IX., Közvágóhid.

OOOOOOOOOOOOOOOO

Telefon : József 41-47.

MACHLUP H. FIAI

LÓNYAY-UTCA 37.

ELSŐ MAGYAR BÖRGYÁR RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

WEINBERGER MANÓ

Pannónia szállodája és orth.
כשר étterme S.-A.-UJHELY.

FÁJÓS LÁBAKRA ajánlja —
készítményeit
ERŐ ADOLF FIA
ortopéd orvostanész
Budapest, Kossuth Lajos-u. 4

≡Leves-kocka≡

כשר של-פסה is

Orth. rabbiság felügyelete alatt gyártott. Csak nagyban, készfizetés mellett. — Bérmentve Ausztria-Magyarország vasutállomásaira szállít

S. JAKOBSON

Berlin W., Charlottenstr. 62.

Ifj. WEISS GYULA

tábla- és tükör-
üvegnagykereskedő

Budapest, V., Vadász-utca 29.

Telefon 44-19

Tábla-üveg minden méretben

Opalin falburkolati lapok, alabástrom, fehér és színes

Falconnier-üveg épületkövek, fehér és színes

Sodronybetétes-üveg minden vastagságban

Recés-üveg minden méretben

Öntött-üveg minden vastagságban

Tükör-üveg átlátszó és foncsorozott

Ornament-üveg fehér és színes

Cathedral-üveg az összes létező színekben

Színes jelző-üvegek

Talapzat lapok sodronybetétrel és anélkül

Üvegtetőcserép különféle alakba

Prizma-üveg.

Az elhízás kitünően bevált ellenszere az aranyérmekkel és oklevelekkel kitüntetett „Dakodin”. Nincs tulerős test, nincs kiálló csipő többé, hanem csak karcsu, elegáns alak és kecses termet. Nem orvosság ez, nem titkos szer, csupán a tulerős, de egészséges egyének biztos eszköze a normális testalkat elnyerésére. Diétára nincs szükség, sem a szokott életrend megváltoztatására. A hatás megépő. Egy csomag, amely egy hónapra elég **7.50 K**, két csomag **14 K**. Kapható a pénz előleges beküldése vagy utánvét mellett. Ajánlok továbbá: amerikai parfümöt, „Hygiea“-t, Khananát, Isola, Belláty Lornát dekánként **3 K** és Orgonát, Iholyát Rózsát, Gyöngyvirágot, Orchideát, Buvardiát, Ideált dekánként **2 K**. Legalább két deka küldésnél **bérmentve**, utánvét-tel vagy a pénz előzetes beküldése ellenében

Gyár-telep: **Hivaryon & Co. Newyork.** Egyedüli szét-küldési hely: **GROSS ANTAL** kiviteli háza

Budapest, VIII/107. ker., József-körut 23. sz.

Kohn Arnold

**SIRKÓRAKTÁRA
SIREMLÉKEK**

minden ár és kivitelben, át-helyezések exhumálásoknál.

Javítási munkák a teme-tőben. Szombaton és ünnepeken zárva.

Telefon
18-76

Telefon
18-76

Budapest, VII., Károly-körut 15

Január elseje

óta drágább lett a lysoform-szappan, mert a zsiradékok nagy hiánya és fel-emelt ára kényszeritenek bennünket az áremelésre. Ezentul az ismert változat-lanul kitünő minőségű

Lysoform-szappan K 1.60

árban kapható minden gyógytárban és drogeriában és még így is olcsó más pi-pereszappanokkal összehasonlítva, mert tiszta, kiadós és nagy.

A lysoform fertőtlenítőszer ára egyelőre még nem vál-tozott meg!

Dr. Keleti és Murányi vegyészeti gyára Ujpest.

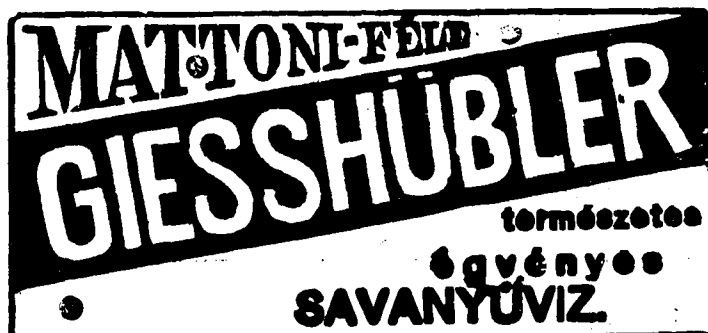
Elegáns vendéglő

nyáron át kerthelyiség.

NEIGER J.

Ujonnan berendezve. Izletes jó ételek. Kitünő italok. Lakodalmak és ünnepélyek alkalmával külön bejáratu
☉ ☉ diszes szalon. ☉ ☉

BUDAPEST, VI., TERÉZ-KÖRUT 4. SZÁM.

NEUMAYER FÜLÖP

BUDAPEST, DEÁK FERENC-TÉR 1.

(ERZSÉBET-TÉR SAROK.) Tel. 11-21.

zsa-szőnyegek, függönyök, ágy és takarók és átvétőkben. Hazai és egyéb gyármányok. Minták és árajánlatok kívánatra ingyen és bérmentve.

Ajánlja dusan felszerelt rak-tárát minden-nemű belsődi és valódi per-asztalterítők, és egyéb gyármányok.

Fogak

szájpadlás nélkül, rágásra azonnal használha-tók, 4 koronaért. Gyökéreltávolítás főlöszleges. 10 évi jótállással 24 óra alatt készíttetnek, foghuzás teljesen érzéstelenítve. Részletfizetésre is. Rendelés egész nap. Mérsékelt árak.

Dr. HEGEDÜS JAKAB Budapest, VII., Erzsébet-körut 44., fővárosi fogspecialista. I. emelet. Régi, hasznavehető fogszórt átalakítók, használhatóvá teszem.

PATKÁNY, EGÉRIRTÓ

BAKTERIUM

„RATIN”

PROSPEKTUS INGYEN.

„RATIN” LABORATORIUM

BUDPEST, ROTTENBILLER-UTCA 30.